

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μετρώντας τον κοινωνικό αντίκτυπο
των ενεργειακών κοινοτήτων

Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας

Αριστοτέλους 3, 54624
Θεσσαλονίκη
T: +30 2310 282829
E: info@gr.boell.org
W: <https://gr.boell.org>

Σε συνεργασία με την Οργάνωση ΗΛΕΚΤΡΑ energy

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Υπεύθυνος έκδοσης:

Μιχάλης Γουδής

Επιμέλεια κειμένου:

Φωτεινή Πατεινάρη

Συγγραφή μελέτης:

Δημήτρης Κιτσικόπουλος,
Σάντυ Φαμελιάρη, Χρήστος Βρεττός

Σχεδιασμός/layout:

Ερρίκος Κούνιο

Επιστημονική επιμέλεια:

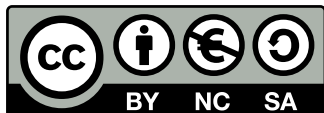
Κυριακή Μεταξά

Διατίθεται ηλεκτρονικά στο: <https://gr.boell.org>

1η ΕΚΔΟΣΗ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2025

ISBN: 978-618-5580-67-4

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο δεν εκφράζουν κατ' ανάγκην την άποψη του εκδότη.

Το έργο με τίτλο ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΕΤΡΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ με εκδότη το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας διατίθεται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού – Μη εμπορική Χρήση – Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές (CC BY-NC-SA 4.0)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
01. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΓΟΥ: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ	8
02. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ.....	13
Ομάδα 1: Δείκτες με υψηλό έως πολύ υψηλό επίπεδο ικανοποίησης	16
Δείκτης 2: Καινοτομία (κοινωνική, τεχνολογική, οργανωσιακή, χρηματοπιστωτική κ.λπ.)	16
Δείκτης 10: Κοινωνική συνοχή, κοινωνικό κεφάλαιο, εμπιστοσύνη	17
Δείκτης 16: Συνέργειες, δίκτυα, συνεργασίες	18
Δείκτης 17: Ενίσχυση της δικαιοσύνης, δίκαιος διαμοιρασμός στα κέρδη και τα οφέλη, υποστήριξη της δίκαιης μετάβασης	19
Ομάδα 2: Δείκτες με επαρκές επίπεδο ικανοποίησης	21
Δείκτης 3: Ανακατεύθυνση πόρων και κεφαλαίων που θα προορίζονταν σε ορυκτά καύσιμα	21
Δείκτης 4: Ανάδειξη της ενέργειας ως αγαθού και της πρόσβασης σε αυτή ως δικαιώματος.....	22
Δείκτης 5: Οικονομίες κλίμακας	23
Δείκτης 7: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης	23
Δείκτης 8: Προστασία τοπικού περιβάλλοντος και οικοσυστήματος, διαχείριση και αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης	25
Δείκτης 11: Καταπολέμηση ενεργειακής φτώχειας	26
Δείκτης 13: Αυτάρκεια, ασφάλεια, ανθεκτικότητα	27
Δείκτης 15: Ενίσχυση της δημοκρατίας και των θεσμών της, πολιτική συνηγορία	28
Δείκτης 19: Εκπαίδευση, πληροφόρηση, γνώση.....	29
Δείκτης 20: Βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής	30
Δείκτης 22: Κοινωνική συμπερίληψη, έμφυλη δικαιοσύνη, υποστήριξη ευάλωτων ομάδων.....	31

Ομάδα 3: Δείκτες με χαμηλό έως μέτριο επίπεδο ικανοποίησης	32
Δείκτης 1: Κινητοποίηση τοπικών κεφαλαίων/επενδύσεις	32
Δείκτης 6: Θέσεις εργασίας (άμεσες και έμμεσες)	33
Δείκτης 9: Εξοικονόμηση ενέργειας, αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και συμπεριφορική αλλαγή.....	33
Δείκτης 12: Ενδυνάμωση των πολιτών στην προσπάθειά τους για καταπολέμηση της κλιματικής κρίσης	34
Δείκτης 14: Αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους των ορυκτών και ρυπογόνων καυσίμων	35
Δείκτης 18: Αύξηση κοινωνικής αποδοχής έργων ΑΠΕ	36
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	37
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	42

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ειδικά μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και τη συνακόλουθη ενεργειακή κρίση κατέστη σαφές πόσο εύθραυστες είναι οι ισορροπίες τόσο σε ό,τι αφορά την ενεργειακή ασφάλεια όσο και σε σχέση με το κόστος, με το οποίο επιβαρύνονται οι καταναλωτές. Στη χώρα μας, ένα κράτος-μέλος της Ε.Ε. με παραδοσιακά υψηλά ποσοστά ενεργειακής φτώχειας, παραμένει ακόμη και σήμερα ζητούμενο η προσαρμογή των τιμών του ρεύματος σε προσιτά επίπεδα παρά το γεγονός πως η Ελλάδα έχει ξοδέψει περίπου 10,7 δις ευρώ σε επιδοτήσεις λογαριασμών μέσα σε διάστημα 16 μηνών. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη καθίσταται ακόμη σημαντικότερος ο ρόλος των ενεργειακών κοινοτήτων των πολιτών που ανοίγουν το δρόμο για τη βιώσιμη αυτοπαραγωγή και κατ' επέκταση για την ενεργειακή δημοκρατία.

Στο Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, προσπαθούμε να ενισχύσουμε τις ενεργειακές κοινότητες με όποιον τρόπο μπορούμε, έχοντας το προνόμιο να συμπορευόμαστε με ένα εξαιρετικό δίκτυο συνεργατών, πραγματικών ειδικών του πεδίου. Ήδη από το 2021 επιχειρούμε από κοινού να αναπτύξουμε εργαλεία μέτρησης του κοινωνικού αντικτύπου των ενεργειακών κοινοτήτων, ενισχύοντας με δεδομένα τα επιχειρήματά τους για το μοναδικό χαρακτήρα τους. Ακόμη περισσότερο μετά τις πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις που σίγουρα δεν ευνοούν την εντονότερη συμμετοχή των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση.

Κι ενώ ήδη το εργαλείο αυτό βρίσκεται στον αέρα στη διεύθυνση www.our-power.org μετά από μία πολυετή προσπάθεια συνδιαμόρφωσης με τις ίδιες τις κοινότητες, η παρούσα έκδοση έρχεται να συμπληρώσει αυτή την πρωτοβουλία παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα συμμετοχικών εργαστηρίων που πραγματοποιήθηκαν σε Καρδίτσα, Κρήτη και Αθήνα. Μέσα από αυτά οι ίδιες οι κοινότητες μοιράζονται γνώσεις, μαθήματα και πρακτικές εμπειρίες, καταλήγοντας σε μία πρώτη αξιολόγηση 22 βασικών δεικτών κοινωνικού αντικτύπου.

Σας προτρέπω να περιηγηθείτε στις σελίδες αυτής της έκδοσης, καθώς πέρα από τον ενημερωτικό της χαρακτήρα, μας δείχνει μέσα από το παράδειγμα των ενεργειακών κοινοτήτων πώς μπορούμε να σκεφτούμε τα πράγματα διαφορετικά πέρα από τον παγιωμένο τρόπο. Και να τα κρίνουμε όχι μόνο με τη στενή ματιά που εξυπηρετούν οι κλασικοί οικονομικοί δείκτες. Είναι χρήσιμο, αναζωογονητικό και απαραίτητο τώρα περισσότερο από ποτέ για τη δημοκρατία μας.

Μιχάλης Γουδής

Διευθυντής του Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ
Γραφείο Θεσσαλονίκης, Ελλάδα

01

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΓΟΥ: ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ

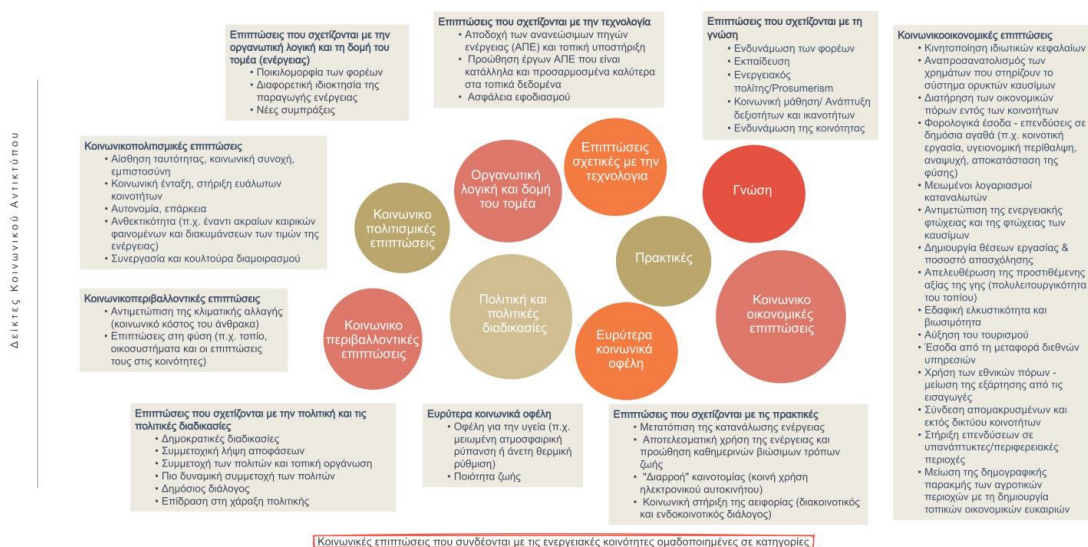

Το ερευνητικό έργο «Χαρτογράφηση του κοινωνικού αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων στην Ελλάδα» είναι αποτέλεσμα μιας συνεχιζόμενης και δυναμικής συνεργασίας μεταξύ της Electra Energy, της ερευνητικής συλλογικότητας P2P Lab, της πανευρωπαϊκής ομοσπονδίας ενεργειακών κοινοτήτων REScoop.eu, του Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ - Γραφείο Θεσσαλονίκης, και του πανελλήνιου φορέα εκπροσώπησης ενεργειακών κοινοτήτων «ΔΕΣΜΗ». Ο γενικός στόχος του, όπως περιγράφει και ο τίτλος, είναι η αποτύπωση του οικονομικού, του περιβαλλοντικού και κυρίως του κοινωνικού αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων και των δραστηριοτήτων τους στην Ελλάδα. Ειδικότερος σκοπός του έργου είναι η ανάπτυξη ενός πρακτικού εργαλείου αποτύπωσης του αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων, προσαρμοσμένο στις ανάγκες των ενεργειακών κοινοτήτων στην Ελλάδα. Με το εργαλείο στη διάθεσή τους οι ΕΚΟΙΝ θα είναι σε θέση να αξιολογούν τις επιπτώσεις των δράσεών τους και να εξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα που μπορούν να εμπλουτίσουν τις δράσεις συνηγορίας τους.

Κατά την πρώτη φάση του έργου πραγματοποιήθηκε έρευνα στη διεθνή βιβλιογραφία και άντληση τεχνογνωσίας μέσω της υλοποίησης ειδικού ερευνητικού εργαστηρίου με τη συμμετοχή ακαδημαϊκών, ειδικών του πεδίου και εκπροσώπων ενεργειακών κοινοτήτων. Καρπός της έρευνας αυτής ήταν η έκδοση "Ο Κοινωνικός Αντίκτυπος των Ενεργειακών Κοινοτήτων στην Ελλάδα" (βλ. παραπάνω).

Οι επιδράσεις που μπορεί να επιφέρει η λειτουργία μιας ενεργειακής κοινότητας στην περιοχή που δραστηριοποιείται διαπιστώθηκε πως μπορεί να ανήκουν σε 9 κατηγορίες και να κωδικοποιηθούν σύμφωνα με 22 δείκτες από τους 45 που εντοπίστηκαν αρχικά. Οι κατηγορίες και οι δείκτες παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Κοινωνικοοικονομικά οφέλη-επιπτώσεις
2. Οφέλη που σχετίζονται με την πολιτική και τις πολιτικές διαδικασίες
3. Κοινωνικοπολιτισμικά οφέλη
4. Οφέλη που σχετίζονται με τη γνώση
5. Οφέλη που σχετίζονται με τις πρακτικές
6. Οφέλη που σχετίζονται με την τεχνολογία
7. Οφέλη που σχετίζονται με την οργανωτική λογική και τη δομή του τομέα ενέργειας
8. Κοινωνικοπεριβαλλοντικά οφέλη
9. Ευρύτερα κοινωνικά οφέλη

Γράφημα 1: Οι 9 γενικές κατηγορίες κοινωνικού αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων που εκφράζονται συνολικά μέσα από 45 δείκτες. Δείτε το διαδραστικό γράφημα εδώ:

<https://my.visme.co/view/n0vgdvo3-koinwnikos-antiktupos-energeiakwn-koinothtwn>

Κατά τη δεύτερη φάση του έργου η έρευνα μεταφέρθηκε στο πραγματικό πεδίο, προκειμένου να αξιολογηθεί η θεωρητική ανάλυση που προηγήθηκε και η μεθοδολογία¹ που διαμορφώθηκε με στόχο να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα περί της κοινωνικής ωφέλειας των ενεργειακών κοινοτήτων (ΕΚΟΙΝ), μέσα από τρεις μελέτες περίπτωσης. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά τρία δια ζώσης εργαστήρια κατά την περίοδο 2022-2023 σε συνεργασία με ενεργειακές κοινότητες. Επιλέχθηκαν κοινότητες που παρουσιάζουν έναν σχετικό βαθμό ωριμότητας, δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά περιβάλλοντα και με γεωγραφική διασπορά μεταξύ τους, αναπτύσσοντας πολυποίκιλο έργο, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Ενεργειακή Κοινότητα	Έτος ίδρυσης / Αριθμός μελών	Έδρα / Περιβάλλον δραστηριοποίησης	Δραστηριότητες
<u>Ενεργειακή Κοινότητα Καρδίτσας - ΕΣΕΚ</u>	Ιδρύθηκε το 2010 ως αστικός συνεταιρισμός (ενεργειακός συνεταιρισμός), μετατράπηκε σε ενεργειακή κοινότητα το 2019. >400 μέλη	Καρδίτσα Αγροτικό	Επεξεργασία υπολειμματικής βιομάζας για παραγωγή πέλλετ Έργα αυτοπαραγωγής Ερευνητικά έργα
<u>Ενεργειακή Κοινότητα Μινώα</u>	Ιδρύθηκε το 2019 >1300 μέλη	Αρκαλοχώρι Νησιωτικό	Έργα αυτοπαραγωγής Ερευνητικά έργα
<u>Ενεργειακή Κοινότητα Υπερίων</u>	Ιδρύθηκε το 2020 >120 μέλη	Αθήνα Αστικό	Έργο αυτοπαραγωγής Ερευνητικά έργα

Πίνακας 1: Συνοπτική παρουσίαση βασικών στοιχείων σχετικά με τις τρεις ενεργειακές κοινότητες-μελέτες περίπτωσης του έργου

Καθώς οι απόπειρες αποτίμησης του κοινωνικού αντίκτυπου των ΕΚΟΙΝ είναι λιγοστές, στον βαθμό που γνωρίζουμε,, τα τρία εργαστήρια σχεδιάστηκαν υιοθετώντας μια προσέγγιση trial and error αξιοποιώντας γνώσεις, μαθήματα και εμπειρία που συγκεντρώθηκαν κατά την εξέλιξη του έργου. Η ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν, κυρίως ποιοτικής αλλά και ποσοτικής φύσης, είχε ως στόχο να εντοπίσει τις αλλαγές που επέφερε η λειτουργία της ενεργειακής κοινότητας στην περιοχή αλλά και στην τοπική κοινωνία όπου δραστηριοποιείται. Στο στάδιο αυτό αξιοποιήθηκαν οι 22 δείκτες κοινωνικού αντίκτυπου που αναδείχθηκαν κατά την πρώτη φάση του έργου και εξετάστηκε ο βαθμός ικανοποίησης του κάθε δείκτη ξεχωριστά στην κλίμακα χαμηλό-επαρκές-υψηλό.

1. Για διευκρινίσεις σχετικά με τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε στα εργαστήρια αποτύπωσης του κοινωνικού αντίκτυπου μπορείτε να απευθυνθείτε στους συντάκτες της έκθεσης στο info@gr.boell.org.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ		
α/α	ΔΕΙΚΤΕΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ
1	Κινητοποίηση τοπικών κεφαλαίων	Κοινωνικοοικονομικές
2	Ενίσχυση της καινοτομίας	Πρακτικές
3	Ανακατεύθυνση πόρων που διαφορετικά θα χρηματοδοτούσαν ορυκτά	Κοινωνικοοικονομικές
4	Ανάδειξη της ενέργειας ως αγαθό και της πρόσβασης σε αυτήν ως δικαίωμα	Οργανωτική λογική και δομή του τομέα
5	Επίτευξη οικονομίων κλίμακας	Κοινωνικοοικονομικές
6	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας προερχόμενες από τοπικές κοινωνίες	Κοινωνικοοικονομικές
7	Ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης	Κοινωνικοοικονομικές
8	Συμβολή στην προστασία του τοπικού περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης	Κοινωνικοπεριβαλλοντικές
9	Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην αύξηση της αποδοτικότητας και στην αλλαγή συμπεριφοράς	Πρακτικές
10	Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του κοινωνικού κεφαλαίου και της εμπιστοσύνης	Κοινωνικοπολιτισμικές
11	Καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας	Κοινωνικοοικονομικές
12	Ενδυνάμωση των πολιτών στην προσπάθεια τους για καταπολέμηση της κλιματικής κρίσης	Κοινωνικοπεριβαλλοντικές
13	Ενίσχυση της αυτάρκειας, της ασφάλειας και της κοινωνικής ανθεκτικότητας	Κοινωνικοπολιτισμικές
14	Συμβολή στην αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους των ορυκτών καυσίμων	Κοινωνικοπεριβαλλοντικές
15	Ενίσχυση της δημοκρατίας	Πολιτική/πολιτικές διαδικασίες
16	Καλλιέργεια συνεργειών, δικτύων και συνεργασιών	Κοινωνικοπολιτισμικές
17	Ενίσχυση της δικαιοσύνης	Οργανωτική λογική και δομή του τομέα
18	Συμβολή στην κοινωνική αποδοχή ΑΠΕ	Τεχνολογία
19	Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση γνώσης	Γνώση

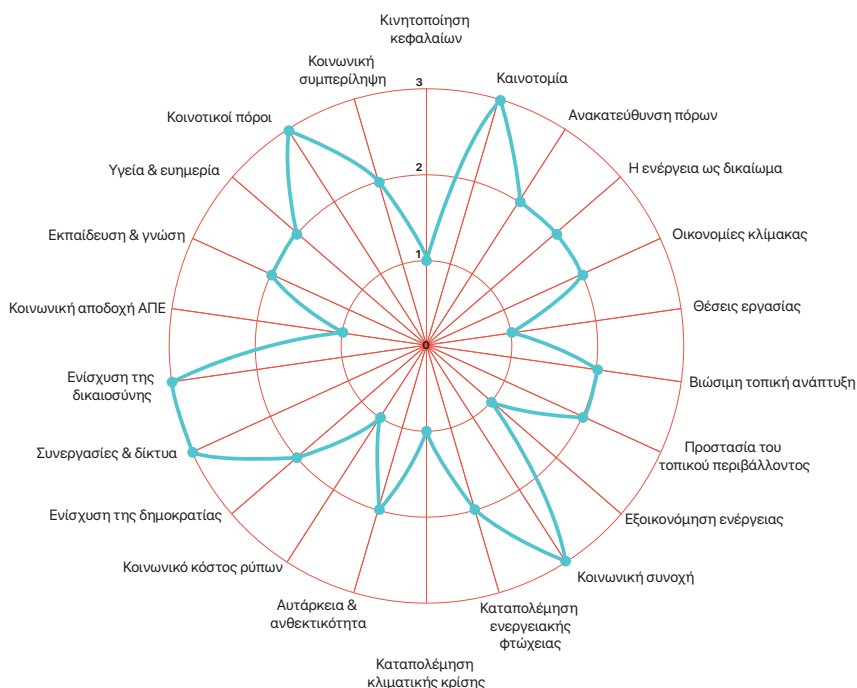
20	Βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής	Ευρύτερα κοινωνικά οφέλη
21	Διατήρηση κεφαλαίων εντός της κοινότητας	Κοινωνικοοικονομικές
22	Ενίσχυση της κοινωνικής συμπερίληψης	Κοινωνικοπολιτισμικές

Πίνακας 2: Συνοπτική παρουσίαση των 22 δεικτών και αντιστοίχιση με τις 9 κατηγορίες κοινωνικού αντίκτυπου που ανέδειξε η έρευνα

02

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ

Χάρη στην ενεργό συμμετοχή των μελών των ενεργειακών κοινοτήτων κατά την διάρκεια των εργαστηρίων προέκυψαν ενδιαφέροντα ευρήματα, τα οποία σε περαιτέρω ανάλυση βοήθησαν να αναγνωρίσουμε τα κοινά σημεία που αναδύονται όσον αφορά τον κοινωνικό αντίκτυπό τους. Για παράδειγμα, διαπιστώθηκε πως οι ενεργειακές κοινότητες μπορούσαν να επιδράσουν περισσότερο, δηλαδή παρουσίαζαν σημαντικότερα οφέλη, σε ζητήματα που αφορούσαν εσωτερικά την κοινότητα ή τον εγγύς κύκλο της (οι σχετικοί δείκτες ικανοποιούνταν σε μεγαλύτερο βαθμό). Αντιθέτως, εξετάζοντας πιο περίπλοκα ζητήματα, υπερτοπικής ή ακόμα κι εθνικής εμβέλειας, οι θετικές αλλαγές που επιφέρουν οι ενεργειακές κοινότητες είναι περιορισμένες (οι σχετικοί δείκτες ικανοποιούνταν σε μικρότερο βαθμό). Μεταξύ άλλων, αυτό σχετίζεται με την ευκολότερη παρακολούθηση και αξιολόγηση δράσεων που υλοποιούνται εντός συγκεκριμένου πλαισίου (π.χ. ενεργειακή κοινότητα), τη μετριοπάθεια των μελών κατά την αξιολόγηση και τον έντονο ανταγωνισμό της αγοράς ενέργειας, που δεν επιτρέπει σε λιγότερο ώριμες διαδικασίες να επηρεάσουν τη δομή της.

Γράφημα 2: Γραφική απεικόνιση του βαθμού ικανοποίησης των δεικτών κοινωνικού αντίκτυπου, με βάση τα ευρήματα των τριών εργαστηρίων. Στο αραχνοειδές διάγραμμα, κάθε άξονας αντιστοιχεί σε ένα δείκτη. Όσο μεγαλύτερος ο βαθμός ικανοποίησης του δείκτη, τόσο μεγαλύτερη η απόσταση από το κέντρο.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης του κοινωνικού αντίκτυπου των τριών περιπτώσεων μελέτης παρουσιάζονται συνολικά στο παρακάτω γράφημα που αποτυπώνει τον βαθμό ικανοποίησης των 22 δεικτών κοινωνικού αντίκτυπου. Οι δείκτες οργανώνονται σε τρεις ομάδες:

- Στην πρώτη ομάδα συμπεριλαμβάνονται οι δείκτες στους οποίους οι ενεργειακές κοινότητες έχουν έως τώρα επιδείξει υψηλό έως πολύ υψηλό αντίκτυπο,
- στη δεύτερη ομάδα οι δείκτες στους οποίους έχει καταγραφεί επαρκής αντίκτυπος και
- στην τρίτη ομάδα χαμηλός έως πολύ χαμηλός αντίκτυπος.

Ομάδα 1:

υψηλός - πολύ
υψηλός αντίκτυπος

Δείκτης 2: Ενίσχυση της καινοτομίας

Δείκτης 10: Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, του κοινωνικού κεφαλαίου και της εμπιστοσύνης

Δείκτης 16: Καλλιέργεια συνεργειών, δικτύων και συνεργασιών

Δείκτης 17: Ενίσχυση της δικαιοσύνης

Δείκτης 21: Διατήρηση κεφαλαίων εντός της κοινότητας

Ομάδα 2: επαρκής αντίκτυπος	Δείκτης 3: Ανακατεύθυνση πόρων που διαφορετικά θα χρηματοδοτούσαν ορυκτά
	Δείκτης 4: Ανάδειξη της ενέργειας ως αγαθό και της πρόσβασης σε αυτήν ως δικαίωμα
	Δείκτης 5: Επίτευξη οικονομικών κλίμακας
	Δείκτης 7: Ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης
	Δείκτης 8: Συμβολή στην προστασία του τοπικού περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης
	Δείκτης 11: Καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας
	Δείκτης 13: Ενίσχυση της αυτάρκειας, της ασφάλειας και της κοινωνικής ανθεκτικότητας
	Δείκτης 15: Ενίσχυση της δημοκρατίας
	Δείκτης 19: Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάχυση γνώσης
	Δείκτης 20: Βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής
	Δείκτης 22: Ενίσχυση της κοινωνικής συμπερίληψης
Ομάδα 3: χαμηλός - πολύ χαμηλός αντίκτυπος	Δείκτης 1: Κινητοποίηση τοπικών κεφαλαίων
	Δείκτης 6: Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας προερχόμενες από τοπικές κοινωνίες
	Δείκτης 9: Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας, στην αύξηση της αποδοτικότητας και στην αλλαγή συμπεριφοράς
	Δείκτης 12: Ενδυνάμωση των πολιτών στην προσπάθεια τους για καταπολέμηση της κλιματικής κρίσης
	Δείκτης 14: Συμβολή στην αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους των ορυκτών καυσίμων
	Δείκτης 18: Συμβολή στην κοινωνική αποδοχή ΑΠΕ

Πίνακας 3: Συνοπτική απεικόνιση των 22 δεικτών κοινωνικού αντίκτυπου ανάλογα με τον βαθμό ικανοποίησής τους

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζουμε αναλυτικότερα τους δείκτες κοινωνικού αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων, ξεκινώντας από αυτούς με τον υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης προς αυτούς με τον χαμηλότερο. Παρατίθενται πληροφορίες για τα σχετικά οφέλη των ενεργειακών κοινοτήτων, τόσο σε διεθνές επίπεδο όσο και στην Ελλάδα, με βάση τα ευρήματα της ανάλυσης των τριών περιπτώσεων μελέτης. Επιπρόσθετα και για την καλύτερη κατανόηση των παραπάνω, παρουσιάζονται σχετικά παραδείγματα δράσεων μιας ή και περισσότερων ενεργειακών κοινοτήτων από την Ελλάδα. Τέλος, σε ειδική ενότητα, συμπεριλαμβάνονται συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής που μπορούν να ενισχύσουν τον κοινωνικό αντίκτυπο των ενεργειακών κοινοτήτων στην Ελλάδα.

Ομάδα 1: Δείκτες με υψηλό έως πολύ υψηλό επίπεδο ικανοποίησης

Δείκτης 2: Καινοτομία (κοινωνική, τεχνολογική, οργανωσιακή, χρηματοπιστωτική κ.λπ.)

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες καλλιεργούν την επιχειρηματική καινοτομία, καθώς τα μέλη τους δεν αγοράζουν ενέργεια αλλά συν-επενδύουν, κατέχουν και ωφελούνται από τα έργα και τις υπηρεσίες που σχεδιάζει και υλοποιεί η ενεργειακή τους κοινότητα. Εντοπίζουν κοινωνικές προκλήσεις, όπως η ενεργειακή φτώχεια και εφαρμόζουν κοινωνικά καινοτόμες λύσεις². Προωθούν την οργανωσιακή καινοτομία και μέσω του δημοκρατικού μοντέλου διακυβέρνησης και των συνεργειών που καλλιεργούν συμβάλλουν και στην ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου³. Εφαρμόζουν καινοτόμα εργαλεία άντλησης κεφαλαίων (crowdsourcing, crowdlending, κ.λπ.). Εφαρμόζουν καινοτόμες τεχνολογίες για τον διαμοιρασμό οχημάτων και την εφαρμογή σχημάτων απόκρισης ζήτησης, διαμοιρασμού ενέργειας κ.λπ.⁴.

Εκτός από έργα αυτοπαραγωγής η ενεργειακή κοινότητα Solarity στην Αττική εκπαιδεύει τα μέλη της και δραστηριοποιείται σε καινοτόμες υπηρεσίες και δραστηριότητες ηλεκτροκίνησης και ενεργειακής ευελιξίας με στόχο τη μετατόπιση της κατανάλωσης στις ώρες που η παραγωγή από ΑΠΕ είναι αυξημένη.

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

9 - Εξοικονόμηση ενέργειας

2 - Καινοτομία

Στην Ελλάδα: Οι ενεργειακές κοινότητες προάγουν καινοτόμες εφαρμογές σε διάφορους τομείς, λειτουργώντας ως ζωντανά εργαστήρια (living labs) όπου εφαρμόζονται τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας, όπως η αξιοποίηση υπολειμματικής βιομάζας και καφέ, και δοκιμάζονται διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα, όπως ο συλλογικός συμψηφισμός από φωτοβολταϊκά. Προωθούν, επίσης, την κοινωνική καινοτομία μέσω της οριζόντιας και συνεργατικής οργάνωσής τους και της παροχής δωρεάν υπηρεσιών σε μέλη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Η χρηματοπιστωτική καινοτομία εφαρμόζεται

με επιτυχία μέσω της άντλησης κεφαλαίων από τα μέλη. Οι οργανωσιακές καινοτομίες τους αποτελούν παράδειγμα για άλλες πρωτοβουλίες, ενώ κάποιες κοινότητες έχουν θεσπίσει εσωτερικές ομάδες εργασίας (working groups) σε διάφορες θεματικές, δείχνοντας συνεχή δέσμευση στην εξέλιξη και προσαρμογή στην κάλυψη των αναγκών και των κοινωνικών προκλήσεων.

2. Caramizaru, Elena, and Anne Uihlein. *Energy Communities: An Overview of Energy and Social Innovation*. Publications Office of the European Union, 2020

3. Geskus, S., M. B. Punt, T. Bauwens, R. Corten, and K. Frenken. "Does Social Capital Foster Renewable Energy Cooperatives?" *Journal of Economic Geography*, vol. 26, no. 6, 2024, pp. 887-905.

4. Kostakis, Vasilis, Christos Giotitsas, and Dimitris Kitsikopoulos. "Envisioning Energy Futures through Visual Images: What Would a Commons-Based Energy System Look Like?" *Energy Research & Social Science*, vol. 118, 2024, article no. 102760.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν τις ενεργειακές κοινότητες πολύτιμους συμμάχους της κεντρικής διοίκησης αλλά και των τοπικών αρχών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση καινοτόμων ενεργειακών και κοινωνικών πολιτικών αυξημένης αποδοχής. Ωστόσο, είναι κρίσιμο να αναγνωριστεί πως ο ρόλος των ενεργειακών κοινοτήτων δεν μπορεί παρά να είναι συμπληρωματικός, καθώς δεν μπορούν ούτε θα έπρεπε να υποκαταστήσουν το κράτος πρόνοιας.

Δείκτης 10: Κοινωνική συνοχή, κοινωνικό κεφάλαιο, εμπιστοσύνη

Γενικά: Μέσω της συνεργατικότητας και της καλλιέργειας κοινής ταυτότητας οικοδομείται αφοσίωση και εμπιστοσύνη. Μέσω του συμμετοχικού σχεδιασμού η κοινότητα βρίσκει λύσεις σε ζητήματα που ενδεχομένως δεν θα μπορούσαν τα μέλη της να αντιμετωπίσουν ατομικά. Η συμμετοχή και η δράση στο πλαίσιο των ενεργειακών κοινοτήτων φαίνεται να αυξάνει και την κοινωνική συνοχή, καθώς ενισχύεται η αλληλεπίδραση και ο διάλογος μεταξύ των μελών. Η ενεργοποίηση της ευρύτερης κοινωνίας γίνεται τόσο μέσω της ενημέρωσης όσο και μέσω της πρόσκλησης για συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας, ενώ αναπτύσσονται παράλληλα και πιο συνεκτικοί κοινωνικοί δεσμοί μέσω της αλληλεπίδρασης και της κοινής στοχοθέτησης⁵.

Στις γενικές συνελεύσεις της Κοιnéργειας στα Ιωάννινα ειδική παιδαγωγός πραγματοποιεί δραστηριότητες για παιδιά σε διπλανό χώρο, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν όλοι οι γονείς-μέλη. Αποτυπώθηκε ξεκάθαρα ότι κυρίως οι μητέρες μέλη έχουν βοηθηθεί ουσιαστικά, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν απρόσκοπτα, ενώ έχουν αναφέρει ότι θα επιθυμούσαν να υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη και σε παρόμοιες δραστηριότητες εκτός της ενεργειακής κοινότητας. Πρακτικές σαν αυτές αναδεικνύουν ότι, για να ενισχυθούν η συμμετοχή και οι δημοκρατικές διαδικασίες, απαιτούνται και οι κατάλληλες υποδομές. Οι ενεργειακές κοινότητες φαίνεται να μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες και σε αυτόν τον τομέα.

Γενική συνέλευση Κοιnéργειας

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

22 - Κοινωνική συμπερίληψη

10 - Κοινωνική συνοχή

Στην Ελλάδα: Οι εξεταζόμενες ενεργειακές κοινότητες βασίζονται σε ένα ανοιχτό και διαφανές μοντέλο διακυβέρνησης το οποίο ενισχύει την εμπιστοσύνη. Επίσης, προσεγγίζουν τις εξωτερικές επαφές τους με διαφάνεια, καλλιεργώντας σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης με την τοπική κοινωνία. Παίρνουν θέση και αναλαμβάνουν δράση για την αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων, βοηθούν ευάλωτες ομάδες και υλοποιούν δράσεις που ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και το κοινωνικό κεφάλαιο. Επιπλέον, λειτουργώντας ως

καλά και επιτυχημένα παραδείγματα, καλλιεργούν την εμπιστοσύνη του κοινού προς τους συνεταιρισμούς, ενισχύοντας έτσι το πνεύμα συνεργασίας και ανατρέποντας την αντίληψη ότι «οι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα δεν λειτουργούν». Η πράξη μάς δείχνει ότι φαίνεται να λειτουργούν και να μπορούν να ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και το κοινωνικό κεφάλαιο, όταν υποστηρίζονται από κατάλληλο θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο και είναι απαλλαγμένες από κρατικές παρεμβάσεις.

Δείκτης 16: Συνέργειες, δίκτυα, συνεργασίες

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες καλλιεργούν συνέργειες μεταξύ πολιτών, τοπικών επιχειρήσεων, δήμων, άλλων ενεργειακών κοινοτήτων, φορέων και οργανισμών⁶.

Η ΔΕΣΜΗ ενεργειακών κοινοτήτων είναι ένας πανελλαδικός φορέας εκπροσώπησης ανοιχτών και ευρείας βάσης ενεργειακών κοινοτήτων στον οποίο συμμετέχουν ως επίτιμα μέλη και περιβαλλοντικές οργανώσεις, ακαδημαϊκά ιδρύματα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η ΔΕΣΜΗ αποτελεί μια πολύ καλή πρακτική σε ό,τι αφορά τη δικτύωση, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την άσκηση πολιτικής συνηγορίας για την προώθηση του μοντέλου των ενεργειακών κοινοτήτων.

Στιγμιότυπο από την ιδρυτική συνάντηση της ΔΕΣΜΗΣ Ενεργειακών Κοινοτήτων τον Δεκέμβριο του 2023

[Ιστοσελίδα](#) ΔΕΣΜΗ Ενεργειακών Κοινοτήτων

[Βίντεο](#) Ενεργειακές Κοινότητες: Δημιουργώντας ενεργειακά αυτόνομες τοπικές κοινωνίες [Έργο LIFE Loop]

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

16 - Συνεργασίες & δίκτυα

Στην Ελλάδα: Το επίπεδο ικανοποίησης αυτού του δείκτη ήταν εξαιρετικά υψηλό, με παραδείγματα συνεργειών με Δήμους, Περιφέρειες, Πανεπιστήμια, ευρωπαϊκά δίκτυα, άλλους συνεταιρισμούς, εθελοντικές ομάδες, συλλόγους, άλλες ενεργειακές κοινότητες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ιδρύματα και οργανώσεις, ειδικούς σε θέματα ΑΠΕ, ΜΜΕ και άλλα. Οι ενεργειακές κοινότητες φαίνεται να ανταποκρίνονται θετικά σε προσκλήσεις για κοινά ερευνητικά έργα, για συμπράξεις με Δήμους καθώς και για συλλογικές δράσεις πολιτικής συνηγορίας. Ενδεικτικά, και οι τρεις κοινότητες αποτελούν ιδρυτικά μέλη της πανελλήνιας δικτύωσης με την ονομασία «ΔΕΣΜΗ

ενεργειακών κοινοτήτων», η οποία εκπροσωπεί και δικτυώνει ενεργειακές κοινότητες που επιδιώκουν ευρεία συμμετοχή πολιτών και στοχεύουν στην επίτευξη ωφέλειας όχι μόνο για τα μέλη αλλά και για την ευρύτερη κοινότητα.

6. Creamer, Emily, William Eadson, Bert van Veelen, Anna Pinker, Marguerite Tingey, Tim Brauhnoltz-Speight, and Melanie Lac-ey-Barnacle. "Community Energy: Entanglements of Community, State, and Private Sector." *Geography Compass*, vol. 12, no. 7, 2018, article e12380.

Δείκτης 17: Ενίσχυση της δικαιοσύνης, δίκαιος διαμοιρασμός στα κέρδη και τα οφέλη, υποστήριξη της δίκαιης μετάβασης

Γενικά: Χάρη στο δημοκρατικό μοντέλο διακυβέρνησης και διοίκησης οι ενεργειακές κοινότητες μπορούν να διασφαλίσουν ότι τα οφέλη μοιράζονται πιο δίκαια, πιο ισότιμα και σε μεγαλύτερο πληθυσμό ωφελούμενων⁷ σε σύγκριση με ό,τι ισχύει σε εταιρικά σχήματα στα οποία τα κέρδη και τα οφέλη διαμοιράζονται συνήθως σε μικρό αριθμό επενδυτών. Παράλληλα, ενισχύεται η κοινωνική δικαιοσύνη μεταξύ ομάδων από διαφορετικές περιοχές.

Πολλές αυθεντικές ενεργειακές κοινότητες ευρείας βάσης, όπως η Μινώα, οι ενεργειακές κοινότητες φαρμακοποιών, η Collective energy, η Κοινέργεια, ο Υπερίωνας, το Ηλιοτρόπιο, η Solarity και η ενεργειακή κοινότητα Αττικής κατασκευάζουν συλλογικά φωτοβολταϊκά έργα αυτοπαραγωγής για την κάλυψη των αναγκών των μελών τους, εισάγοντας παράλληλα ένα διαφορετικό μοντέλο, το οποίο αναδεικνύει την ενέργεια ως αγαθό και όχι ως εμπορικό και χρηματιστηριακό προϊόν.

Ο φωτοβολταϊκός σταθμός της Collective Energy

[Άρθρο](#) Είναι η ανανεώσιμη ενέργεια κοινό αγαθό;

[Podcast](#) Το μέλλον της ενέργειας - Επεισόδιο #5 Ενεργειακές κοινότητες

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

4 - Η ενέργεια ως δικαίωμα

15 - Ενίσχυση της δημοκρατίας

17 - Ενίσχυση της δικαιοσύνης

Στην Ελλάδα: Τα παραδείγματα που μελετήθηκαν αποτελούν βέλτιστες πρακτικές σε ό,τι αφορά τη δημοκρατική διακυβέρνηση και τη διανεμητική δικαιοσύνη. Βάσει καταστατικού σε όλες τις κοινότητες ισχύει η ισότιμη ψήφος ανεξάρτητα από τα μερίδια που κατέχει κάθε μέλος (1 μέλος-1 ψήφος), ενώ η Γενική Συνέλευση (το σύνολο των μελών) αποτελεί το ανώτατο όργανο. Στις περιπτώσεις κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων τα κέρδη διαμοιράζονται ισότιμα, ενώ στις περιπτώσεις των οφελών που προκύπτουν ως εξοικονόμηση στους λογαριασμούς αυτά διαμοιράζονται με βάση τη συμμετοχή στην ιδιοκτησία του πάρκου. Τα μεγαλύτερα έργα οδηγούν σε μεγαλύτερα οφέλη, χωρίς ωστόσο αυτά να υπερσυγκεντρώνονται σε μια μικρή μερίδα μελών.

Ο αντίκτυπος του συγκεκριμένου δείκτη έχει σημαντική αξία, καθώς εμπεριέχει τόσο ποσοτικά χαρακτηριστικά όσο και ποιοτικές προεκτάσεις οι οποίες αναδεικνύουν εντός του ενεργειακού συστήματος ένα διαφορετικό μοντέλο διακυβέρνησης και διαμοιρασμού των οφελών.

7. Jensen, Verner V., and Rikke H. Jensen. "Exploring Values of Energy Justice: A Case Study of a Burgeoning Energy Community." *Extended Abstracts of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (CHI EA '23), 2023.

Δείκτης 21: Διατήρηση κεφαλαίων εντός της τοπικής κοινωνίας

Γενικά: Σε αντίθεση με μεγάλες ιδιωτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες, ακόμα κι αν επενδύουν κεφάλαια σε έναν τόπο, δεν αποτρέπουν τη μεταφορά των παραγόμενων κερδών εκτός κοινότητας (ακόμα και εκτός χώρας σε πολλές περιπτώσεις), οι ενεργειακές κοινότητες διαμοιράζουν τα κέρδη στα μέλη τους, τα οποία ανήκουν στην τοπική κοινωνία. Τα κέρδη αυτά μάλιστα συχνά επανεπενδύονται σε νέα έργα βάσει των αναγκών της κοινότητας, συμβάλλοντας έτσι στην τοπική ανάπτυξη⁸.

καυσίμων από τρίτες χώρες, παραμένουν πλέον στα νοικοκυριά, τους Δήμους και τις τοπικές επιχειρήσεις.

Ο φωτοβολταϊκός σταθμός του Υπερίωνα στην Κόρινθο

Άρθρο Electra Energy: Ο πραγματικός ρόλος των ενεργειακών κοινοτήτων στην ενεργειακή μετάβαση ξεκινάει τώρα

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

1 - Κινητοποίηση κεφαλαίων

6 - Θέσεις εργασίας

3 - Ανακατεύθυνση πόρων

21 - Κοινωνικοί πόροι

5 - Οικονομίες κλίμακας

Στην Ελλάδα: Σε όλες τις περιπτώσεις οι οικονομικοί πόροι που έχουν προκύψει ως αποτέλεσμα των έργων και των δραστηριοτήτων και τα χρήματα που έχουν εξοικονομηθεί από τη μείωση των λογαριασμών παραμένουν στις τοπικές κοινωνίες και αξιοποιούνται από τις ενεργειακές κοινότητες (σε νέες δράσεις και έργα) και κυρίως από τα ίδια τα μέλη για την ενίσχυση του οικογενειακού προϋπολογισμού.

8. Gui, Emilia M., and Iain MacGill. "Typology of Future Clean Energy Communities: An Exploratory Structure, Opportunities, and Challenges." *Energy Research & Social Science*, vol. 35, no. 2, 2018, pp. 94-107.

Ομάδα 2: Δείκτες με επαρκές επίπεδο ικανοποίησης

Δείκτης 3: Ανακατεύθυνση πόρων και κεφαλαίων που θα προορίζονταν σε ορυκτά καύσιμα

Γενικά: Μέσα από τα έργα και τις δράσεις τους οι ενεργειακές κοινότητες ανακατευθύνουν προς πιο καθαρές μορφές ενέργειας κεφάλαια που προορίζονταν για την κατανάλωση ρυπογόνων καυσίμων ή ηλεκτρικής ενέργειας που παρήχθη από αυτά. Νοικοκυριά τα οποία κάθε μήνα πληρώνουν μεγάλα ποσά που κατευθύνονται σε πολλές περιπτώσεις εκτός χώρας για προμήθεια φυσικού αερίου και πετρελαίου έχουν τη δυνατότητα μέσω των ενεργειακών κοινοτήτων να επενδύσουν τα χρήματα αυτά σε τοπικά έργα και να εξασφαλίσουν την ενεργειακή τους αυτάρκεια, ενώ παράλληλα τα κεφάλαια αυτά τείνουν να διατηρούνται εντός της τοπικής κοινωνίας και της χώρας.

Στην Ελλάδα: Η αξιοποίηση του μοντέλου του εικονικού ενεργειακού συμψηφισμού από τις περιπτώσεις μελέτης του έργου έχει οδηγήσει σε μετρήσιμη και ικανοποιητική εξοικονόμηση χρημάτων μέσω της μείωσης των λογαριασμών ενέργειας για τα μέλη, για κοινωνικούς φορείς, επιχειρήσεις και ευάλωτα νοικοκυριά. Ταυτόχρονα, η αντικατάσταση εισαγόμενης ποσότητας σύμπηκτων βιομάζας (πέλλετ) από τοπικά παραγόμενο ποιοτικό προϊόν οδήγησε στον περιορισμό της διαφυγής κεφαλαίων από την περιοχή της Καρδίτσας προς το εξωτερικό.

Εξετάζοντας τον δείκτη σε επίπεδο μικροκλίμακας, συμπεραίνουμε πως η επίδραση των ενεργειακών κοινοτήτων που μελετήθηκαν είναι αρκετά ικανοποιητική και μετρήσιμη, καθώς μέσα από τα έργα τους πόροι που μέχρι πρότινος διοχετεύονταν στην προμήθεια ενέργειας προερχόμενης κυρίως από ορυκτά καύσιμα ανακατευθύνονται πλέον προς τις ΑΠΕ. Παρ' όλα αυτά, εξωγενείς παράγοντες, όπως οι δυσκολίες στην αδειοδότηση έργων και η αδυναμία πρόσβασης σε δανεισμό, περιορίζουν τον αριθμό των έργων και κατ' επέκταση συγκρατούν τον αντίκτυπο που δυνητικά θα μπορούσαν να πετύχουν οι ενεργειακές κοινότητες. Σε αυτό συμβάλλει, επίσης, και το είδος δραστηριότητας που έχουν αναπτύξει οι ενεργειακές κοινότητες μέχρι τώρα και αφορά κυρίως την παραγωγή ενέργειας αντί π.χ. έργα εξοικονόμησης.

Δείκτης 4: Ανάδειξη της ενέργειας ως αγαθού και της πρόσβασης σε αυτή ως δικαιώματος

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες είναι ουσιαστικά ομάδες πολιτών και τοπικών φορέων που αποφασίζουν να συμπορευτούν, προκειμένου να βρουν λύσεις για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών, ενώ ταυτόχρονα διαχειρίζονται από κοινού ενεργειακούς πόρους του τόπου τους με τρόπο που να παράγει οφέλη για τα μέλη τους και την ευρύτερη κοινότητα κι όχι έχοντας ως αυτοσκοπό το κέρδος. Υπό αυτό το πρίσμα τα μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων αντιλαμβάνονται την ενέργεια ως αγαθό στο οποίο δικαιούνται να έχουν πρόσβαση όλοι οι άνθρωποι αντί για ένα εμπόρευμα το οποίο προμηθεύεται κανείς βάσει της οικονομικής του δύναμης⁹. Μέσω των έργων τους οι ενεργειακές κοινότητες επιδιώκουν κατά κύριο λόγο να διασφαλίσουν ότι τα μέλη τους θα έχουν πρόσβαση σε όσο το δυνατόν πιο καθαρή και πιο φθηνή ενέργεια. Κάνουν, επίσης, αντιληπτό στα μέλη ότι το δικαίωμα στο αγαθό της ενέργειας συνοδεύεται και από την ευθύνη της ορθής και βέλτιστης διαχείρισής της με όρους δικαιοσύνης και αειφορίας.

Στην Ελλάδα: Σε όλες τις ενεργειακές κοινότητες που μελετήθηκαν η αντίληψη της ενέργειας ως αγαθού και όχι ως εμπορεύματος έχει αναδειχθεί επανειλημμένως, επηρεάζοντας μάλιστα τον σχεδιασμό και τις αποφάσεις τους γύρω από δράσεις και έργα. Ενδεικτική είναι η προτεραιοποίηση μη εμπορικών έργων αυτοπαραγωγής. Ακόμα και στις περιπτώσεις εμπορικών έργων από τα οποία προκύπτει πλεόνασμα, η αξιοποίησή του αποφασίζεται δημοκρατικά με γνώμονα την κάλυψη αναγκών, την επανεπένδυση σε μη εμπορικά έργα, όπως π.χ. ανακαινίσεις κτιρίων, αλλά και την ενίσχυση χαμηλοσυνταξιούχων μελών.

Επιπλέον, έχοντας ήδη εμπλακεί σε δράσεις και έργα ανάδειξης της ενέργειας ως αγαθού και της πρόσβασης σε αυτήν ως δικαιώματος, τα μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων που μελετήθηκαν διαχέουν συνεχώς μέσα από πολλαπλά κανάλια, καθώς και δια ζώσης, τις εμπειρίες τους στον περίγυρό τους και προωθούν μια εναλλακτική αντίληψη για τη διαχείριση της ενέργειας έναντι της ολοένα και πιο εντατικής εμπορευματοποίησής της.

Σε κάθε περίπτωση, με δεδομένο ότι η εμπορευματοποίηση της ενέργειας συνεχώς ενισχύεται εξαιτίας συναφών πολιτικών και στοχεύσεων, ο αντίκτυπος είναι περιορισμένος, ενώ καταγράφεται και μια σχετική απαισιοδοξία ως προς το πώς ο θεσμός των ενεργειακών κοινοτήτων θα μπορέσει να συνεισφέρει στην ικανοποίηση του δείκτη αυτού στο μέλλον.

9. Jensen, Verner V., and Rikke H. Jensen. "Exploring Values of Energy Justice: A Case Study of a Burgeoning Energy Community." *Extended Abstracts of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (CHI EA '23), 2023.

Δείκτης 5: Οικονομίες κλίμακας

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας¹⁰ χάρη στους ανθρώπινους πόρους, τα κεφάλαια και τη γνώση που συγκεντρώνουν ενώ χάρη στο υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας υλοποιούν έργα τα οποία είναι πλήρως ανταγωνιστικά και οικονομικά βιώσιμα. Κάτι τέτοιο θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο, αν οι πολίτες προσπαθούσαν μεμονωμένα, με βάση τις προσωπικές γνώσεις και τις ατομικές τους οικονομικές δυνατότητες.

Στην Ελλάδα: Το μέγεθος των έργων που σχεδίασαν και κατασκεύασαν οι ενεργειακές κοινότητες που μελετήθηκαν τους επέτρεψε να φτάσουν σε ικανοποιητική οικονομία κλίμακας, πετυχαίνοντας καλύτερες τιμές από εκείνες που θα είχαν τα μέλη σε μεμονωμένα μικρότερα έργα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που αντλήθηκαν από τις περιπτώσεις μελέτης, η εξοικονόμηση προσέγγισε μια τάξη μεγέθους 25%-35%.

Παρατηρείται, συνεπώς, μια δυναμική ανάπτυξη τεχνογνωσίας που έχει εξασφαλίσει σημαντικά οφέλη για τα μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων και τις τοπικές κοινότητες. Είναι αξιοσημείωτο πως όλη αυτή η γνώση διαμοιράζεται με άλλες ενεργειακές κοινότητες, καθώς σύμφωνα με την 6η συνεταιριστική αρχή οι συνεταιρισμοί λειτουργούν πιο αποτελεσματικά συνεργαζόμενοι μεταξύ τους αντί υπό καθεστώς ανταγωνισμού. Παρ' όλα αυτά, τα έργα που έχουν επιδείξει μέχρι σήμερα οι περιπτώσεις μελέτης είναι λίγα σε αριθμό και μικρά ως προς την εγκατεστημένη ισχύ, συνεπώς και ο αντίκτυπός τους θεωρείται χαμηλός, παρά τις παραπάνω θετικές αλλαγές στην καθημερινότητα μιας μερίδας πολιτών.

Δείκτης 7: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες αποτελούν συλλογικά σχήματα που από τη γέννησή τους είναι βαθιά ριζωμένα στον τόπο τους, καθώς αποτελούν οργανικά τμήματα της τοπικής κοινωνίας: Τα μέλη τους ανήκουν σε αυτήν, εργάζονται σε αυτήν και αναπτύσσουν πολύπλευρες δραστηριότητες εντός της. Χάρη στη σύνδεση αυτή και με όχημα την παραγωγή καθαρής και φθηνής ενέργειας ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των τοπικών επιχειρήσεων, υποστηρίζουν κομβικούς τομείς όπως ο αγροδιατροφικός, ο τουριστικός κ.λπ., δημιουργούν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες, δοκιμάζουν νέες ιδέες, καλλιεργούν τη συνεργασία και εν γένει συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη¹¹. Έτσι ενισχύουν τα κίνητρα των νέων να μείνουν στον τόπο καταγωγής τους και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων.

10. **Cuenca, José J., Erum Jamil, and Barry Hayes.** "State of the Art in Energy Communities and Sharing Economy Concepts in the Electricity Sector." *IEEE Transactions on Industry Applications*, vol. 50, no. 6, 2021, pp. 5737-5746.

11. **van der Waal, E. C.** "Local Impact of Community Renewable Energy: A Case Study of an Orcadian Community-Led Wind Scheme." *Energy Policy*, vol. 138, 2020, article no. 111193.

Η ενεργειακή κοινότητα Καρδίτσας (ΕΣΕΚ) βοήθησε το νηπιαγωγείο στην τοπική κοινότητα Καλλιφώνιου στην Καρδίτσα να αποκτήσει πράσινη θέρμανση και τα παιδιά και οι νηπιαγωγοί να ζεσταίνονται με υπολείμματα καφέ και αστικών κλαδεμάτων.

Άρθρο Creating value and social impact with residual biomass

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

7 - Βιώσιμη τοπική ανάπτυξη

11 - Καταπολέμηση ενεργειακής φτώχειας

19 - Εκπαίδευση & γνώση

Στην Ελλάδα: Εντοπίστηκαν σαφείς προθέσεις των ενεργειακών κοινοτήτων σε όλες τις περιπτώσεις της έρευνας να ενισχύσουν την τοπική ανάπτυξη με βιώσιμους τρόπους, να υποστηρίξουν έμμεσα και άμεσα τοπικές επιχειρήσεις και να αναδειχθούν ως πηγές έμπνευσης για τους νέους ανθρώπους, ώστε να παραμείνουν ή και να επιστρέψουν στον τόπο τους. Τόσο οι ενεργειακές κοινότητες που μελετήθηκαν όσο και άλλες ενστερνίζονται ένα μοντέλο ανάπτυξης προσανατολισμένο στις πραγματικές ανάγκες κι όχι στη μεγιστοποίηση του κέρδους, ενώ η κάλυψη των αναγκών αυτών προκύπτει χάρη στην αξιοποίηση του τοπικού πλούτου με τρόπο που σέβεται τις

περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου. Σύμφωνα με αυτήν τη λογική και κατά τα λεγόμενα των μελών της ΕΣΕΚ, που δραστηριοποιείται στην αγροτική περιοχή της Καρδίτσας, η αξιοποίηση του τεράστιου όγκου υπολειμματικής βιομάζας ήταν μονόδρομος για την κοινότητα. Παρόμοια, η Μινώα επιδιώκει να αναδείξει τη σημασία που έχει για την ενεργειακή ανεξαρτησία της Κρήτης η δημιουργία ενός δικτύου μικρής κλίμακας κοινοτικών έργων που θα αξιοποιούν διάφορες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ηλιακή και αιολική ενέργεια, γεωθερμία, βιομάζα, βιοαέριο, υδρογόνο), άφθονες στο νησί. Ταυτόχρονα, οι ενεργειακές κοινότητες προσδίδουν ένα θετικό αναπτυξιακό πρόσημο σε συνεργασίες με οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Παρ' όλα αυτά, ο συνολικός τρέχων αντίκτυπος αξιολογείται μέχρι στιγμής ως σχετικά περιορισμένος, κυρίως λόγω της αδυναμίας παρακολούθησης των αποτελεσμάτων, καθώς αυτά δύναται να γίνουν ορατά σε μακροχρόνιο ορίζοντα.

Δείκτης 8: Προστασία τοπικού περιβάλλοντος και οικοσυστήματος, διαχείριση και αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης

Γενικά: Τα έργα των ενεργειακών κοινοτήτων τείνουν να σέβονται περισσότερο το τοπικό περιβάλλον, καθώς αναπτύσσονται πιο ήπια και οι επιπτώσεις τους παρακολουθούνται και αξιολογούνται και από τους ίδιους τους πολίτες¹².

Οι ενεργειακές κοινότητες Βροντάδος στη Χίο, Ηλιοτρόπιο στη Λέσβο, Μινώα στην Κρήτη καθώς και οι ενεργειακές κοινότητες Χάλκης και Σίφνου συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της νησιωτικότητας στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των έργων τους, όπως για παράδειγμα την υλοποίηση συλλογικού ΦΒ πάρκου σε στέγη κτιρίου κ.ά.

[Δελτίο τύπου](#) Συνδέθηκε ο ΦΒ Σταθμός του Προγράμματος VEC3 της Ενεργειακής Κοινότητας Χίου

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

8 - Προστασία τοπικού περιβάλλοντος

Στην Ελλάδα: Οι προσπάθειες των περιπτώσεων μελέτης στον στίβο της προστασίας του τοπικού περιβάλλοντος διαχωρίζονται σε δύο βασικούς άξονες: τις δραστηριότητες της ενεργειακής κοινότητας στον τομέα της παραγωγής και διαχείρισης τοπικών ενεργειακών πόρων και τις δράσεις πολιτικής συνηγορίας. Σχετικά με τον πρώτο άξονα, διακρίνεται η ΕΣΕΚ χάρη στο μοντέλο κυκλικής οικονομίας που εφαρμόζει και τη συνειδητή επιλογή να αξιοποιεί υπολειμματική βιομάζα, δασική και αστική, για την παραγωγή πέλλετ. Συγκεκριμένα, η βιομάζα που απομακρύνεται από τα δάση μειώνει το καύσιμο φορτίο

που αυτά φέρουν αυξάνοντας την ανθεκτικότητά τους έναντι πυρκαγιών. Από την άλλη, η διαχείριση της αστικής βιομάζας που προκύπτει από τα κλαδέματα του Δήμου μειώνει τον όγκο των απορριμμάτων. Στην ίδια κατεύθυνση συμβάλλει και η καινοτόμα δράση αξιοποίησης υπολειμμάτων καφέ που συλλέγεται από τοπικές επιχειρήσεις και συμβάλλει σημαντικά στην ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση πολιτών και επιχειρηματιών. Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε προσοχή αναφορικά με τη χωροθέτηση φωτοβολταϊκών πάρκων και εγκαταστάσεων (π.χ. αποφυγή χρήσης αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας, αξιοποίηση «γκρίζων χώρων» όπως ταράτσες/στέγες κ.λπ.). Σε επίπεδο πολιτικής συνηγορίας διαπιστώθηκε κινητοποίηση και πρόθεση να εδραιωθούν συνεργασίες με περιβαλλοντικές οργανώσεις για την από κοινού συμμετοχή σε δημόσιες διαβουλεύσεις με στόχο τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου.

12. Rogers, Jennifer C., et al. "Social Impacts of Community Renewable Energy Projects: Findings from a Woodfuel Case Study." *Energy Policy*, vol. 42, 2012, pp. 239-247.

Δείκτης 11: Καταπολέμηση ενεργειακής φτώχειας

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας¹³. Ως οργανικά τμήματα της τοπικής κοινωνίας μπορούν να εντοπίζουν τους ευάλωτους καταναλωτές και να διευκολύνουν την συμμετοχή τους σχεδιάζοντας κατάλληλες λύσεις γι' αυτούς¹⁴. Στις περιπτώσεις μάλιστα που τα έργα, οι υπηρεσίες και οι δράσεις αναπτύσσονται σε συνεργασία και με τους Δήμους, τα οφέλη που προκύπτουν είναι ακόμη πιο μεγάλα. Παράλληλα, υψηλά είναι και τα επίπεδα αποτελεσματικότητας, μιας και οι ενεργειακές κοινότητες παρέχουν συμβουλευτική για την εξοικονόμηση χρημάτων, συμμετέχουν σε Υπηρεσίες Μίας Στάσης (One stop shops) και παρέχουν πρακτικές λύσεις (π.χ. μόνωση κτιρίων, αντλίες θερμότητας) εκεί που το κράτος πολλές φορές δεν μπορεί και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν θέλουν.

Από την Κοινέργεια στην Ήπειρο, την Collective Energy και τον Υπερίωνα στην Αττική μέχρι τη Μινώα στην Κρήτη και το Ηλιοτρόπιο στη Λέσβο συναντάμε δράσεις και έργα που στοχεύουν στην καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας. Εξαιρετικά επιτυχημένο παράδειγμα είναι το έργο Συν-Ενέργεια μέσω του οποίου ενεργειακές κοινότητες διέθεσαν τμήματα έργων αυτοπαραγωγής που διαχειρίζονται για την κάλυψη των αναγκών ενεργειακά ευάλωτων νοικοκυριών.

Άρθρο «Ανάσα» σε ευάλωτα νοικοκυριά με τη σύσταση ενεργειακών κοινοτήτων

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

11 - Καταπολέμηση ενεργειακής φτώχειας

Στην Ελλάδα: Όλες οι περιπτώσεις που μελετήθηκαν έχουν υλοποιήσει δράσεις καταπολέμησης της ενεργειακής φτώχειας: ενημερωτικές και εκπαιδευτικές ενέργειες, δωρεάν πρόσβαση σε ηλεκτρική ενέργεια μέσω της προσφοράς μεριδίων σε έργα ενεργειακού συμψηφισμού αλλά και δωρεάν διάθεση πέλλετ. Στις περισσότερες περιπτώσεις καταγράφηκαν σημαντικές και επωφελείς συνέργειες με τους Δήμους. Παρότι ο αντίκτυπος είναι περιορισμένος λόγω έλλειψης πόρων και αδειοδοτημένων έργων, η έρευνα ανέδειξε ότι οι ενεργειακές κοινότητες σε συνεργασία με τους τοπικούς Δήμους αποτελούν ιδανικά οχήματα για τον μετριασμό του φαινομένου της ενεργειακής φτώχειας και την αποτελεσματική θωράκιση των ενεργειακά ευάλωτων πολιτών. Επιπλέον, εντοπίστηκαν πολλαπλά συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλες πολιτικές αντιμετώπισης της κοινωνικής αυτής πρόκλησης, που προέρχονται τόσο από την κεντρική διοίκηση, όπως, για παράδειγμα, το επίδομα θέρμανσης που εγκλωβίζει τα νοικοκυριά στην κατανάλωση ορυκτών καυσίμων, όσο και από ιδιωτικές πρωτοβουλίες, όπως προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

13. Koukoulfikis, George, et al. *Energy Communities and Energy Poverty*. Publications Office of the European Union, Joint Research Centre (JRC), 2023.

14. Konstantopoulos, George, Eleni Kanellou, and Kostas Kontogiannis. "Exploring the Community Energy Actions to Alleviate Energy Poverty in the Greek Context." *Technical Annals*, vol. 12, no. 1, 2023, pp. 15-34.

Δείκτης 13: Αυτάρκεια, ασφάλεια, ανθεκτικότητα

Γενικά: Παράγοντας τη δική τους ενέργεια από τοπικούς πόρους οι τοπικές κοινωνίες γίνονται αυτάρκεις, αισθάνονται ασφαλείς και αναπτύσσουν ανθεκτικότητα¹⁵ σε διαφόρων τύπων προκλήσεις (περιβαλλοντικές, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, γεωπολιτικές, φυσικές καταστροφές κ.λπ.).

Το φιλόδοξο ερευνητικό και αναπτυξιακό έργο Crete Valley, που υλοποιείται στην Κρήτη και στο οποίο συμμετέχει η Μινώα, προωθεί την τοπική ανάπτυξη μέσω επενδύσεων σε ΑΠΕ οι οποίες χωροθετούνται και σχεδιάζονται συμμετοχικά και υλοποιούνται σε κλίμακα κατάλληλη για την κάλυψη των τοπικών αναγκών.

[Παρουσίαση έργου Crete Valley](#)

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

18 - Κοινωνική αποδοχή ΑΠΕ

13 - Αυτάρκεια & ανθεκτικότητα

12 - Καταπολέμηση κλιματικής κρίσης

Στην Ελλάδα: Κατά τη διάρκεια της έρευνας έγινε σαφές ότι η κάλυψη ιδίων ενεργειακών αναγκών μέσω του μοντέλου της αυτοπαραγωγής ενισχύει την ενεργειακή αυτάρκεια, ενώ καθιστά τα μέλη (νοικοκυριά, επιχειρήσεις) πιο ανθεκτικά απέναντι σε αυξομειώσεις τιμών, μεταξύ άλλων και μέσα από τη σύναψη μακροπρόθεσμων συμβολαίων. Επίσης, οι περιπτώσεις ανάπτυξης άλλων δραστηριοτήτων, όπως η αξιοποίηση τοπικής βιομάζας για παραγωγή πέλλετ, ανέδειξαν νέες λύσεις για την απεξάρτηση από εισαγωγές πέλλετ. Επιπλέον, η ένταξη στην ενεργειακή κοινότητα ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας των μελών σε μια ολόενα και πιο δυναμικά μεταλλασσόμενη ενεργειακή πραγματικότητα. Μέλη αναφέρθηκαν θετικά στην αξία της κοινότητας ως πλατφόρμας συζήτησης προβληματισμών και επίλυσης αποριών, ενώ έκαναν λόγο για την αλληλεγγύη και την αυτοευθύνη εντός της κοινότητας, όπως και για το αίσθημα ενδυνάμωσης που απορρέει

από την συμμετοχή τους. Από την έρευνα προκύπτει πως η συμμετοχή σε ενεργειακές κοινότητες και στα έργα τους επιδρά θετικά στο αίσθημα ασφάλειας των πολιτών-μελών και στην προστασία τους συγκριτικά με άλλους καταναλωτές, ανεξαρτήτως μοντέλου και δραστηριότητας. Ωστόσο, ο βαθμός ικανοποίησης του συγκεκριμένου δείκτη καθίσταται μελλοντικά αβέβαιος και σχετικά ασταθής εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά την υλοποίηση έργων και την δραστηριοποίηση των κοινοτήτων σε νέα πεδία, όπως αυτό της ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων. Εμπόδια αποτελούν η συχνότητα και η κλίμακα των αναθεωρήσεων και αλλαγών του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου σε συνδυασμό με τη γραφειοκρατία και την αδυναμία πρόσβασης σε χρηματοδότηση.

15. Ahmed, Saad, Ahsan Ali, and Andrea D'Angola. "A Review of Renewable Energy Communities: Concepts, Scope, Progress, Challenges, and Recommendations." *Sustainability*, vol. 16, no. 5, 2024, article no. 1749.

Δείκτης 15: Ενίσχυση της δημοκρατίας και των θεσμών της, πολιτική συνηγορία

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες προωθούν και ενισχύουν την ενεργειακή δημοκρατία¹⁶. Το μοντέλο διακυβέρνησής τους εξοικειώνει τους πολίτες με συμμετοχικά εργαλεία λήψης αποφάσεων και ενισχύει το αίσθημα της συνευθύνης και αυτοευθύνης¹⁷. Οι γνώσεις που αποκτούν τα μέλη τους και οι ποιότητες που αναπτύσσουν μεταφέρονται και εκτός της ενεργειακής κοινότητας, στις υπόλοιπες δραστηριότητες και συναναστροφές τους. Αντίστοιχα, επηρεάζονται θετικά οι φορείς και οι τοπικές επιχειρήσεις που συνεργάζονται άμεσα ή έμμεσα με τις ενεργειακές κοινότητες. Τέλος, η ισότιμη συμμετοχή αμβλύνει διαφορές που σχετίζονται με την ηλικία, το φύλο κ.λπ.

Στην Ελλάδα: Ο αντίκτυπος όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη είναι ικανοποιητικός. Λόγω του δημοκρατικού μοντέλου διακυβέρνησης τα μέλη σε όλες τις περιπτώσεις της μελέτης εξοικειώνονται με οριζόντιες και συμμετοχικές διαδικασίες. Πέρα από τα όργανα διοίκησης που προβλέπονται από τον νόμο (Γενική Συνέλευση, Διοικητικό Συμβούλιο, Εποπτικό Συμβούλιο), σε κάποιες κοινότητες λειτουργούν επιπλέον και ειδικές ομάδες εργασίας. Η συμμετοχή στα όργανα και τις ομάδες αυτές ενισχύει επίσης την αίσθηση αυτοευθύνης και συνευθύνης, καθώς τα μέλη καλούνται να αναλάβουν θέσεις ευθύνης, αλλά και να αποφασίσουν για ζητήματα, όπως το αν θα συμμετέχουν στα έργα, πόσα μερίδια θα αποκτήσουν, ποιος θα είναι ο ρόλος τους, ποιους/ποιες θα εκλέξουν στα όργανα διοίκησης, πώς θα διαχειριστούν καθυστερήσεις στην υλοποίηση των έργων (π.χ. ΔΕΔΔΗΕ, κατασκευαστές, πάροχοι) και πώς αντιλαμβάνονται την ενεργειακή κοινότητα και τα επόμενα βήματά της.

Επίσης, μέσω των εσωτερικών καναλιών επικοινωνίας διαμοιράζονται συχνά ερωτηματολόγια μέσω των οποίων τα μέλη μπορούν να προτείνουν ιδέες για δράσεις και έργα ή για τη βελτίωση των διαδικασιών λειτουργίας της ενεργειακής κοινότητας. Σε πολλές περιπτώσεις μέλη δήλωσαν ότι είναι ενθουσιασμένα με τις διαδικασίες και τις δομές οργάνωσης και θεωρούν ότι, αν υπήρχαν αντίστοιχα μοντέλα και στο εργασιακό τους περιβάλλον (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας), ενδεχομένως να ήταν πιο αποδοτική η εργασία τους και πιο ουσιαστική η συνεισφορά τους.

Παρόλα αυτά, η προώθηση και η συντήρηση των διαδικασιών και των δομών αυτών απαιτούν χρόνο και προσπάθεια από άτομα που συνήθως καλούνται να συμβάλουν εθελοντικά. Ως αποτέλεσμα αυτού εμφανίζονται σημάδια κόπωσης και διακυμάνσεων στην αποδοτικότητα των διαδικασιών. Έγινε εμφανές ότι η ικανοποίηση όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη είναι απολύτως εφικτή στις ενεργειακές κοινότητες, αλλά απαιτεί κατάλληλη οργάνωση, εξειδίκευση και πόρους.

16. Diestelmeier, Lukas. "Chapter 6: The Role of Energy Communities in Facilitating Sustainable Energy Democracy: Legal Challenges." *Sustainable Energy Democracy and the Law*, Brill, 2021, pp. 124-143.

17. Tarhan, Devrim. "Renewable Energy Cooperatives: A Review of Demonstrated Impacts and Limitations." *Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity*, vol. 4, no. 1, 2015, pp. 104-120.

Δείκτης 19: Εκπαίδευση, πληροφόρηση, γνώση

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες λειτουργούν και ως «σχολεία βιωσιμότητας», προωθώντας στα μέλη τους προτάσεις ολιστικών παρεμβάσεων (ήπιες μορφές μετακίνησης, zero waste πρακτικές κ.λπ.). Παράλληλα, εξοικειώνουν τα μέλη τους με τον τρόπο που λειτουργεί ο τομέας της ενέργειας, μεταφέροντάς τους την αναγκαία τεχνογνωσία και νέες δεξιότητες¹⁸. Αναπτύσσουν, επίσης, συνέργειες με εκπαιδευτικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα. Χάρη σε αυτές η συσσωρευμένη ακαδημαϊκή γνώση βρίσκει εφαρμογή σε λύσεις που συμβάλλουν στο κοινό καλό. Οι ίδιες οι ενεργειακές κοινότητες αποτελούν ιδανικό πεδίο για ακαδημαϊκή έρευνα και μάλιστα με διεπιστημονικά χαρακτηριστικά.

Η περίπτωση της Collective Energy αποτελεί ξεχωριστό παράδειγμα συνεργειών μεταξύ ενεργειακών κοινοτήτων και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, έχοντας συμμετάσχει σε πληθώρα ερευνητικών προγραμμάτων αξιοποιώντας τις δεξιότητες των μελών της που προέρχονται από τον πανεπιστημιακό κλάδο.

Επιπλέον παράδειγμα που δίνει έμπνευση αποτελεί η αναφορά καθηγητή του Μεσογειακού Πανεπιστημίου και μέλους της ενεργειακής κοινότητας Μινώα σχετικά με την ικανοποίηση που αισθάνεται με το ότι η ενεργειακή κοινότητα στην οποία είναι μέλος του έδωσε την ευκαιρία να αξιοποιήσει το ακαδημαϊκό του έργο και να εφαρμόσει τη γνώση του σε κοινωνικά έργα που βοηθούν ουσιαστικά τον τόπο του και τους συμπολίτες του.

Βίντεο Παρουσίαση της Collective Energy και της συμμετοχής της στο έργο Reschool

Στην Ελλάδα: Ικανοποιητικός αντίκτυπος προκύπτει από την ερευνητική δραστηριότητα των κοινοτήτων σε καινοτόμες τεχνολογίες και μοντέλα λειτουργίας, από τον εσωτερικό διαμοιρασμό γνώσης και πληροφορίας, καθώς και από την επίδειξη των έργων τους ως ζωντανών εργαστηρίων (living labs). Όλες οι περιπτώσεις μελέτης λειτουργούν ή έχουν λειτουργήσει πιλοτικά για ερευνητικά έργα, ενώ έχουν συνεργαστεί με σχολεία. Επιπλέον, έχουν διοργανώσει (ή συνδιοργανώσει) εσωτερικές εκπαιδευτικές δράσεις για τα μέλη τους σε θέματα όπως η εξοικονόμηση ενέργειας και η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας.

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

16 - Συνεργασίες & δίκτυα

19 - Εκπαίδευση & γνώση

Δείκτης 20: Βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες βελτιώνουν την υγεία και την ποιότητα ζωής, καθώς συμβάλλουν στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και στη βελτίωση της ποιότητας του αέρα. Διασφαλίζουν, επίσης, την ποιότητα των υδάτινων πόρων και του εδάφους και παρέχουν στα μέλη τους επαρκή και ποιοτική θέρμανση και ψύξη. Επιπλέον, βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων¹⁹, οι οποίες συχνά καταφεύγουν σε αναποτελεσματικά και άκρως επικίνδυνα μέσα, για να θερμάνουν τους χώρους όπου κατοικούν. Συμβάλλουν στη βελτίωση της ψυχικής υγείας χάρη στην αίσθηση του ανήκειν και στις ευκαιρίες ανάπτυξης σχέσεων και διασύνδεσης που προσφέρουν στα μέλη τους.

Τα έργα αυτοπαραγωγής των μελών της Δέσμης ενεργειακών κοινοτήτων συμβάλλουν στη μείωση περισσοτέρων από 4500 τόνων CO² σε ετήσια βάση, συμβάλλοντας στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της δημόσιας υγείας. Επιπλέον, το παράδειγμα των ενεργειακών κοινοτήτων των φαρμακοποιών φέρνει πιο κοντά τους επιστήμονες υγείας σε ενεργειακά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Μέσα από τα έργα των κοινοτήτων όχι μόνο μειώνεται το ενεργειακό κόστος των μελών και των οικειών τους, αλλά ταυτόχρονα πρόκειται να καλυφθούν οι ενεργειακές ανάγκες του σωματείου Ένωση Ασθενών Ελλάδας.

Άρθρο Οι Ενεργειακές Κοινότητες Φαρμακοποιών συνεχίζουν τη σταθερά αλματώδη πορεία τους-15 οι συνεταιρισμοί που συμμετέχουν!

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

8 - Προστασία τοπικού περιβάλλοντος

20 - Υγεία & ευημερία

Στην Ελλάδα: Η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου λόγω της υποκατάστασης ορυκτών καυσίμων από ΑΠΕ για την παραγωγή ενέργειας καταγράφεται στα θετικά στοιχεία, αν και αποτελεί μια μόνο συνιστώσα που επηρεάζει την ποιότητα του αέρα. Σε επίπεδο σχεδιασμού κάποιες ενεργειακές κοινότητες διερευνούν την υλοποίηση ανακαινίσεων στα πρότυπα των παθητικών κτιρίων, κάτι που αναμένεται να προσφέρει μεγαλύτερη θερμική άνεση και καλύτερη ποιότητα αέρα στο εσωτερικό περιβάλλον. Καταγράφηκαν, επίσης, σχεδιασμοί και προβλέψεις για τη μη επιβάρυνση της ψυχικής υγείας των μελών, παρέχοντας εντός των κοινοτήτων κατανόηση και έναν ασφαλή χώρο, δίχως εντάσεις, κακόβουλους χαρακτηρισμούς και στρεσογόνους καταστάσεις. Η κατανόηση

αποτελεί στοιχείο που δεν συναντάται συνήθως στον -κατά τα άλλα ανταγωνιστικό- κλάδο της ενέργειας.

19. **Boostani, Parisa, Gianmarco Pellegrini-Masini, and Jan Klein.** "The Role of Community Energy Schemes in Reducing Energy Poverty and Promoting Social Inclusion: A Systematic Literature Review." *Energies*, vol. 17, no. 13, 2024, article no. 3232.

Δείκτης 22: Κοινωνική συμπερίληψη, έμφυλη δικαιοσύνη, υποστήριξη ευάλωτων ομάδων

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες συμβάλλουν στην κοινωνική συμπερίληψη, καθώς ανοίγουν την πόρτα τους σε ομάδες πολιτών οι οποίες είναι ευάλωτες και πολλές φορές και περιθωριοποιημένες²⁰. Η εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης κατά τη μετάβαση προς ένα αποκεντρωμένο ενεργειακό σύστημα που θα βασίζεται 100% στις ΑΠΕ συνεπάγεται τη διευκόλυνση της συμμετοχής ατόμων δίχως διακρίσεις μέσα από συγκεκριμένες πρακτικές και στρατηγικές. Για την υποστήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων στην ενίσχυση της συμπεριληπτικότητας και της έμφυλης δικαιοσύνης η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ενεργειακών Κοινοτήτων REScoop.eu έχει συστήσει Ομάδα Εργασίας Έμφυλης Ισότητας στην ενέργεια (Gender Power group), προσφέρει σεμινάρια και ευκαιρίες ανταλλαγής τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών, ενώ προσκαλεί τα μέλη να υπογράψουν την Διακήρυξη για την Υποστήριξη της Έμφυλης Ισότητας στην ενέργεια (Gender Ambition statement)²¹.

Στην Ελλάδα: Παρότι ζητήματα που περιλαμβάνει ο συγκεκριμένος δείκτης έχουν αναδειχθεί ως θέματα συζήτησης στις ενεργειακές κοινότητες υπό μελέτη, δεν έχουν θέσει όλες συγκεκριμένους στόχους και διαδικασίες ως προς αυτήν την κατεύθυνση. Εξαίρεση αποτελεί ο Υπερίωνας, που σύμφωνα με τις προβλέψεις της Διακήρυξης για την Υποστήριξη της Έμφυλης Ισότητας της REScoop.eu, ενθαρρύνει θηλυκότητες να συμμετέχουν στα διοικητικά όργανα, επιτυγχάνοντας ποσοστά εκπροσώπησης 60% στο Διοικητικό Συμβούλιο και 66% στο Εποπτικό Συμβούλιο. Σε κάθε περίπτωση σημειώθηκε έντονο ενδιαφέρον και πρόθεση αναστοχασμού γύρω από ζητήματα συμπερίληψης, ενώ υλοποιούνται μικρής κλίμακας δράσεις για την υποστήριξη ευάλωτων ομάδων, π.χ. σχεδιασμός δράσεων και συναντήσεων φιλικός προς παιδιά, οικογένειες και ΑΜΕΑ, συμμετοχή σε ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την υποστήριξη ενεργειακά ευάλωτων γυναικών.

Γενικότερα, η έρευνα κατέδειξε θετική στάση των μελών των ενεργειακών κοινοτήτων που αναγνωρίζουν τη διάσταση της συμπερίληψης ως ένα έμφυτο, οργανικό στοιχείο των ενεργειακών κοινοτήτων. Άλλωστε, η ανοιχτή συμμετοχή σε όλους τους πολίτες προβλέπεται από το θεσμικό πλαίσιο, αλλά το κυριότερο από την 1η Συνεταιριστική αρχή που αναφέρει ρητά μια σειρά από διακρίσεις προς αποφυγή: φυλετικές, οικονομικές, ηλικιακές, έμφυλες, θρησκευτικές και άλλες. Επιπλέον, η 7η Συνεταιριστική αρχή (ενδιαφέρον για την κοινότητα) δεσμεύει τους συνεταιρισμούς να βοηθούν τα μέλη της ευρύτερης κοινότητας όπου δραστηριοποιούνται ως βασική προϋπόθεση για την επίτευξη βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

20. Hanke, Felix, et al. "Do Renewable Energy Communities Deliver Energy Justice? Exploring Insights from 71 European Cases." *Energy Research & Social Science*, vol. 80, 2021, article no. 102244.

21. RESCOOP.eu. *Ambition Statement of the Gender Power Working Group*. 2022, <https://www.rescoop.eu/news-and-events/news/ambition-statement-of-our-gender-power-working-group>.

Ομάδα 3: Δείκτες με χαμηλό έως μέτριο επίπεδο ικανοποίησης

Δείκτης 1: Κινητοποίηση τοπικών κεφαλαίων/επενδύσεις

Γενικά: Οι ενεργειακές κοινότητες κινητοποιούν τοπικά κεφάλαια, καθώς δίνουν την ευκαιρία σε απλούς πολίτες και μέλη της τοπικής κοινωνίας να επενδύσουν σε έργα και υπηρεσίες με σημαντικά οφέλη για τους ίδιους και την τοπική κοινότητα²². Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι πολίτες αναμένεται να κινητοποιήσουν σημαντικά κεφάλαια για την ενεργειακή μετάβαση μέχρι το 2030.

Στην Ελλάδα: Τα κεφάλαια που έχουν επενδυθεί για την υλοποίηση έργων από τις ενεργειακές κοινότητες που μελετήθηκαν στο πλαίσιο του έργου κρίνονται περιορισμένα σε σύγκριση με επενδύσεις ιδιωτών σε εμπορικά έργα ΑΠΕ. Αυτό οφείλεται στην αδυναμία πρόσβασης σε κατάλληλα εργαλεία δανεισμού, με αποτέλεσμα η κύρια πηγή χρηματοδότησης να είναι αποκλειστικά τα ίδια τα μέλη, στην αδυναμία αδειοδότησης έργων και στην έλλειψη ευνοϊκών πολιτικών για ενθάρρυνση επενδύσεων σε άλλους τομείς πέρα από την παραγωγή ενέργειας (π.χ. εξοικονόμηση, ανακαινίσεις, ηλεκτροκίνηση κ.λπ.).

Οι παραπάνω προκλήσεις δεν αφορούν μόνο τις περιπτώσεις που μελετήθηκαν αλλά συνολικά το πεδίο των «αυθεντικών» ενεργειακών κοινοτήτων, όσων, δηλαδή, λειτουργούν με πυξίδα τις επτά συνεταιριστικές αρχές και επιδιώκουν ευρεία συμμετοχή πολιτών και συνεργασίες με την ευρύτερη τοπική κοινότητα. Στην πλειοψηφία τους αυτές οι ανοιχτές και ευρείας βάσης κοινότητες προτεραιοποιούν μη εμπορικά έργα. Παρ' όλα αυτά, στην Ελλάδα σήμερα έχει υλοποιηθεί ένας σημαντικός αριθμός έργων αυτοπαραγωγής από ενεργειακές κοινότητες, με πολλά από αυτά να έχουν ολοκληρωθεί εν μέσω οικονομικών και ενεργειακών κρίσεων. Σε κάθε περίπτωση ο αντίκτυπος που καταγράφηκε παραμένει προς το παρόν χαμηλός.

22. **Schwanitz, Valerie J., et al.** "Statistical Evidence for the Contribution of Citizen-Led Initiatives and Projects to the Energy Transition in Europe." *Scientific Reports*, vol. 13, 2023, article no. 1342.

Δείκτης 6: Θέσεις εργασίας (άμεσες και έμμεσες)

Γενικά: Όπως και οι ιδιώτες επενδυτές έργων ΑΠΕ και σχετικών υπηρεσιών, έτσι και οι ενεργειακές κοινότητες μέσω των επενδύσεών τους δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας είτε στις ίδιες τις ενεργειακές κοινότητες (άμεσες) είτε σχετιζόμενες με τις υπηρεσίες και τα έργα τους (έμμεσες). Επιπλέον, λόγω της οργανικής τους σχέσης²³ με τις τοπικές κοινωνίες έχουν την τάση να στηρίζουν περισσότερο το εργατικό δυναμικό της τοπικής κοινωνίας.

Στην Ελλάδα: Στις περιπτώσεις μελέτης οι άμεσες θέσεις εργασίας που έχουν δημιουργηθεί είναι ελάχιστες και αφορούν κυρίως σε μερική απασχόληση με αντικείμενο κυρίως διαχειριστικό (π.χ. εσωτερικός συντονισμός με τα μέλη, λογιστική παρακολούθηση). Ο αριθμός των έμμεσων θέσεων εργασίας που σχετίζονται κυρίως με την υλοποίηση έργων (κατασκευή, αδειοδότηση, συντήρηση κ.λπ.) ακολουθεί χωρίς ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις τον μέσο όρο αντίστοιχων έργων του κλάδου των ΑΠΕ. Εντούτοις, παρατηρήθηκε μια διαφοροποίηση σε σχέση με έργα ιδιωτών, που έχει να κάνει με μια σαφή προτεραιοποίηση στην επιλογή τοπικών κατασκευαστών, μελετητών κ.λπ., οι οποίοι μάλιστα στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν ή έγιναν μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων.

Η συνεισφορά των ενεργειακών κοινοτήτων στη δημιουργία έμμεσων θέσεων εργασίας στον τομέα της έρευνας είναι αξιοσημείωτη, καθώς οι δραστηριότητές τους έχουν κινητοποιήσει το ενδιαφέρον ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, όπως και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, με αποτέλεσμα να αντληθούν πόροι για ερευνητικά έργα.

Σε κάθε περίπτωση ο αντίκτυπος των ενεργειακών κοινοτήτων στη δημιουργία έμμεσων και κυρίως άμεσων θέσεων εργασίας προς το παρόν κρίνεται ως χαμηλός.

Δείκτης 9: Εξοικονόμηση ενέργειας, αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και συμπεριφορική αλλαγή

Γενικά: Η πρόσφατη αναθεώρηση των Ευρωπαϊκών Οδηγιών για την Ενεργειακή Απόδοση των Κτιρίων και για την Ενεργειακή Αποδοτικότητα αναδεικνύει τον ρόλο των ενεργειακών κοινοτήτων σε έργα εξοικονόμησης²⁴. Στην πράξη οι ενεργειακές κοινότητες όχι μόνο αναπτύσσουν έργα εξοικονόμησης ενέργειας²⁵, αλλά, επίσης, ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τα μέλη τους προς την κατεύθυνση αυτή. Επιπλέον, οι ενεργειακές κοινότητες συμβάλλουν στην αύξηση της αποδοτικότητας της παραγόμενης ενέργειας και στην καλύτερη διαχείρισή της μέσω καινοτόμων έργων και υπηρεσιών διαμοιρασμού οχημάτων, απόκρισης της ζήτησης και αποθήκευσης.

23. **Lamprinakís, Lampros.** "Co-operatives as Naturally Embedded Organisations and Implications for Their Resilience." *Journal of Co-operative Studies*, vol. 53, no. 2, 2020, pp. 16-30.s

24. **RESCOOP.eu.** *Second Generation EU Legislation for Energy Communities.* 2024, <https://www.rescoop.eu/toolbox/second-generation-eu-legislation-for-energy-communities>.

25. **Coenen, Frans, and Thomas Hoppe.** "Renewable Energy Communities as a New Actor in Home Energy Savings." *Urban Planning*, vol. 7, no. 2, 2022, pp. 108-122.

Στην Ελλάδα: Η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελεί βασικό στόχο των περιπτώσεων που μελετήθηκαν, αλλά για μια σειρά από λόγους οι προσπάθειες έχουν προς το παρόν περιοριστεί σε δράσεις ενημέρωσης των μελών. Καθοριστικό ρόλο έπαιξαν παράγοντες, όπως η προτεραιοποίηση πιο ευέλικτων και λιγότερο πολύπλοκων έργων αυτοπαραγωγής και τα περιορισμένα οικονομικά μέσα των ενεργειακών κοινοτήτων σε συνδυασμό με τις τρέχουσες συνθήκες, όπως η έλλειψη κινήτρων και κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων προς την κατεύθυνση έργων εξοικονόμησης και ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων, ιδιαίτερα σε συλλογικό επίπεδο. Παρότι, λοιπόν, η πρόθεση είναι ισχυρή, ο αντίκτυπος των ενεργειακών κοινοτήτων στην εξοικονόμηση ενέργειας είναι ακόμα πολύ χαμηλός, λόγω κυρίως εξωγενών παραγόντων.

Δείκτης 12: Ενδυνάμωση των πολιτών στην προσπάθειά τους για καταπολέμηση της κλιματικής κρίσης

Γενικά: Σύμφωνα με στοιχεία²⁶ του 2021 περισσότεροι από 2 εκατομμύρια πολίτες στην Ευρώπη συμμετέχουν ήδη σε συλλογικά έργα που συμβάλλουν στην ενεργειακή μετάβαση. Οι ενεργειακές κοινότητες αποτελούν έναν όλο και πιο δημοφιλή τρόπο συμμετοχής των πολιτών στην ενεργειακή μετάβαση, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη συλλογική καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Πολλοί άνθρωποι αισθάνονται ότι μόνοι τους δεν μπορούν να την αντιμετωπίσουν και ότι οι κυβερνήσεις τους είναι αδρανείς. Μια ενεργειακή κοινότητα αποτελεί το ιδανικής κλίμακας σχήμα, για να αναπτύξουν αυτοί οι πολίτες συλλογική δράση και να ενισχυθούν.

Στην Ελλάδα: Στο πλαίσιο του έργου καταγράφηκαν σημαντικά και ενθαρρυντικά ευρήματα ως προς τον συγκεκριμένο δείκτη, όπως η σύμπνοια εντός των ενεργειακών κοινοτήτων για ανάγκη ανάληψης δράσης, η πραγματοποίηση σχετικών ενημερωτικών δράσεων και η υλοποίηση παρεμβάσεων συνηγορίας προς θεσμικά όργανα σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε κάθε περίπτωση, όμως, δεν αποτυπώθηκαν συγκεκριμένες διαδικασίες και οι δράσεις που καταγράφηκαν ήταν αποσπασματικές, ενώ η συνέχισή τους μετέωρη. Ως αποτέλεσμα ο τρέχων αντίκτυπος που καταγράφηκε όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη αξιολογείται ως χαμηλός.

26. Schwanitz, Valeria Jana, et al. *The Contribution of Collective Prosumers to the Energy Transition in Europe: Preliminary Estimates at European and Country-Level from the COMETS Inventory*. SocArXiv, 2021, <https://doi.org/10.31235/osf.io/2ymuh>.

Δείκτης 14: Αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους των ορυκτών και ρυπογόνων καυσίμων

Γενικά: Τα ορυκτά καύσιμα, εκτός από το σημαντικό περιβαλλοντικό και οικονομικό κόστος, έχουν και κοινωνικό κόστος για τις τοπικές κοινωνίες. Οι εξορυκτικές δραστηριότητες όπως και οι εκπομπές των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής υποβαθμίζουν το τοπικό περιβάλλον και την ατμόσφαιρα, επιβαρύνοντας την υγεία των πολιτών όπως και το δημόσιο σύστημα υγείας, ενώ σε πολλές περιπτώσεις ευθύνονται για εκποτίσεις ολόκληρων οικισμών. Παράλληλα, οι περιοχές εξορύξεων αποτελούν συχνά πεδία ανταγωνισμού και γεωπολιτικών εντάσεων. Οι ενεργειακές κοινότητες υποστηρίζουν περιοχές στην πορεία απεξάρτησής τους από τα ορυκτά καύσιμα, καθώς ανακατευθύνουν το ενδιαφέρον και τα κεφάλαια της τοπικής κοινωνίας προς την ανάπτυξη έργων καθαρών μορφών ενέργειας, ενώ προσφέρουν απαντήσεις στο ζήτημα της απώλειας συλλογικής ταυτότητας του τόπου, που συνδέεται με την διαδικασία της απολιγνιτοποίησης.²⁷

Το Δίκτυο Όφελος στη Δυτική Μακεδονία ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ ενεργειακών κοινοτήτων που δραστηριοποιούνται σε μια ευαίσθητη λιγνιτική περιοχή. Παράλληλα, αναδεικνύει συστηματικά την ανάγκη υποστήρι-

ξης των ενεργειακών κοινοτήτων για τη δίκαιη μετάβαση της περιοχής μέσα από συζητήσεις με τοπικούς φορείς, τη διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων κ.λπ.

Στιγμιότυπο από συνάντηση με θέμα τις προκλήσεις και τις προοπτικές των ενεργειακών κοινοτήτων στην Δυτική Μακεδονία με τη συμμετοχή εκπροσώπων του ΚΑΠΕ, του Εμπορικού και Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου κι άλλων τοπικών φορέων.

Podcast Το μέλλον της ενέργειας - Επεισόδιο #1 Η μετάβαση στην Ελλάδα, με τη συμμετοχή του Λευτέρη Ιωαννίδη, μέλους του Δικτύου Όφελος

ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

14 - Κοινωνικό κόστος ρύπων

Στην Ελλάδα: Οι περιπτώσεις που μελετήθηκαν στο πλαίσιο του έργου δραστηριοποιούνται σε μη λιγνιτικές περιοχές, συγκεκριμένα στη Θεσσαλία, στην Κρήτη και στην Αττική. Συνεπώς, η εκτίμηση ικανοποίησης αυτού του δείκτη δεν δύναται να τεκμηριωθεί επαρκώς μέσα από την εμπειρία των τριών εργαστηρίων.

Τα δεδομένα του Παρατηρητηρίου Ενεργειακών Κοινοτήτων της δεξαμενής σκέψης The Green Tank²⁸ καταδεικνύουν την ύπαρξη ενός σημαντικού αριθμού ενεργειακών κοινοτήτων στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και πολύ μικρότερου αριθμού στην Αρκαδία. Ειδικότερα, έως τον Νοέμβριο του 2024 η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας κατατάσσεται στη δεύτερη θέση ως προς τον αριθμό

ενεργειακών κοινοτήτων όλων των τύπων²⁹, πέμπτη σε ηλεκτρισμένη ισχύ αλλά και πρώτη σε ποσοστό αδυναμίας σύνδεσης έργων ενεργειακών κοινοτήτων στο δίκτυο (75%).

27. **Hinsch, A.** *Enabling Energy Communities – A Toolkit for Just Transition Regions*. ICLEI, 2023.

28. **The Green Tank.** *Ενεργειακές Κοινότητες & Αυτοπαραγωγή στην Ελλάδα* #6. The Green Tank, 2024.

29. Ενεργειακές κοινότητες που έχουν ιδρυθεί σύμφωνα με τον Ν. 4013/18, Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας (ΚΑΕ) και Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών (ΕΚΠ), που έχουν ιδρυθεί σύμφωνα με τον Ν. 5037/23.

Ωστόσο, ο αντίκτυπος των ενεργειακών κοινοτήτων που δραστηριοποιούνται στις λιγνιτικές περιοχές κρίνεται χαμηλός, εξαιτίας κυρίως εξωγενών παραγόντων. Οι κρισιμότεροι από αυτούς περιλαμβάνουν την αδυναμία διαχωρισμού των αυθεντικών ενεργειακών κοινοτήτων με κοινωνικό πρόσημο από κεκαλυμμένες ιδιωτικές κερδοσκοπικές πρωτοβουλίες³⁰, τον κορεσμένο ηλεκτρικό χώρο³¹ και τον έντονο ανταγωνισμό γύρω από αυτόν λόγω της προτεραιοποίησης έργων ΑΠΕ μεγάλης κλίμακας που ανήκουν σε ιδιώτες επενδυτές έναντι όσων ανήκουν σε ενεργειακές κοινότητες³².

Δείκτης 18: Αύξηση κοινωνικής αποδοχής έργων ΑΠΕ

Γενικά: Μια ενεργειακή κοινότητα προσφέρει μέσω διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού έργων τη δυνατότητα στα μέλη της να συναποφασίζουν όσον αφορά την αξιοποίηση και διαχείριση τοπικών ενεργειακών πόρων. Παράλληλα, χάρη στην ανοιχτή συμμετοχή τα μέλη γίνονται συνεπενδυτές και συνιδιοκτήτες των έργων και ως εκ τούτου μοιράζονται τα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν από αυτά. Έτσι, αυξάνεται σημαντικά και η αποδοχή της τοπικής κοινωνίας προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας³³. Μια πρόσφατη έρευνα³⁴ σε δέκα ευρωπαϊκά κράτη, μεταξύ των οποίων η Ελλάδα, ανέδειξε πως η κοινωνική αποδοχή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αυξάνεται σημαντικά μέσω των ενεργειακών κοινοτήτων λόγω παραμέτρων όπως η δημιουργία τοπικών θέσεων εργασίας και η μείωση στις τιμές ενέργειας.

Στην Ελλάδα: Παρότι στη διεθνή βιβλιογραφία καταγράφεται ότι η συμμετοχή των πολιτών σε ενεργειακές κοινότητες αυξάνει την αποδοχή κατασκευής έργων ΑΠΕ, τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν ότι η συνεισφορά των ενεργειακών κοινοτήτων στην αύξηση της αποδοχής έργων ΑΠΕ είναι προς το παρόν περιορισμένη. Στις αιτίες συμπεριλαμβάνεται το γεγονός ότι δεν έχουν αναπτυχθεί προς το παρόν κατάλληλες εσωτερικές μεθοδολογίες (π.χ. εργαλεία συμμετοχικού σχεδιασμού) και οι σχετικές εκπαιδευτικές και ενημερωτικές δράσεις είναι περιορισμένες. Εφόσον αξιοποιηθεί κατάλληλα, η συμβολή του μοντέλου των ενεργειακών κοινοτήτων στην ενίσχυση της κοινωνικής αποδοχής έργων ΑΠΕ αναμένεται να έχει αυξητική τάση. Παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει ενδεχομένως η αύξηση της αποδοχής κοινοτικών αιολικών έργων τα οποία έχουν συνδιαμορφωθεί μέσα από διαδικασίες συμμετοχικού σχεδιασμού, μαζί με τις τοπικές κοινωνίες. Σε κάθε περίπτωση στη φάση αυτή η συμβολή των ενεργειακών κοινοτήτων στον δείκτη αυτόν είναι χαμηλή.

30. "Διαμάχη για τις Ενεργειακές Κοινότητες." *B2Green*, 30 Mar. 2021, <https://news.b2green.gr/4397/διαμάχη-για-τις-ενεργειακές-κοινότητες>.

31. Καλαϊτζή, Αλεξία. «Το Παράδοξο της Δυτικής Μακεδονίας: Σε Στενωπό η Ενεργειακή Μετάβαση.» *Η Καθημερινή*, 6 Nov. 2023, <https://www.kathimerini.gr/society/562712221/to-paradoxo-tis-dytikis-makedonias-se-stenopo-i-energeiaki-metavasi/>.

32. «Άρνηση ΔΕΔΔΗΕ να Δώσει Ενεργειακό Χώρο σε Κοινότητες.» *myOTA.gr*, 9 Feb. 2023, <https://www.myota.gr/2023/02/09/άρνηση-δεδδhe-να-δώσει-ενεργειακό-χώρο/>.

33. Berka, Anna L., and Emily Creamer. "Taking Stock of the Local Impacts of Community-Owned Renewable Energy: A Review and Research Agenda." *Renewable & Sustainable Energy Reviews*, vol. 82, no. 3, 2018, pp. 3400-3419.

34. Tachelet, Sara. "European Citizens Want Ownership of Wind and Solar Projects in Their Neighborhood." *RESCOOP.eu*, 21 Oct. 2021, <https://www.rescoop.eu/news-and-events/news/european-citizens-want-ownership-of-wind-and-solar-projects-in-their-neighborhood>.

03

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βασικά ευρήματα της ανάλυσης

Χάρη στην ενεργό συμμετοχή των μελών των ενεργειακών κοινοτήτων κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων προέκυψαν ενδιαφέροντα ευρήματα, τα οποία σε περαιτέρω ανάλυση ανέδειξαν κοινά σημεία αναφορικά με τον αντίκτυπο των τριών διαφορετικών πρωτοβουλιών. Δευτερογενή δεδομένα που αντλήθηκαν από το πεδίο των ενεργειακών κοινοτήτων στην Ελλάδα ενισχύουν μερικά από τα βασικά συμπεράσματα της ανάλυσης.

- Γίνεται σαφές μέσα από την έρευνα πως οι ενεργειακές κοινότητες μπορούν να επιδράσουν περισσότερο, δηλαδή παρουσίασαν σημαντικότερα οφέλη, σε ζητήματα που αφορούν εσωτερικά την κοινότητα ή τον εγγύς κύκλο της, όπως η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του αισθήματος δικαιοσύνης, η ανάπτυξη καινοτομίας και συνεργασιών/συνεργειών μεταξύ τους αλλά και με τοπικούς φορείς. Αντιθέτως, εξετάζοντας πιο περίπλοκα ζητήματα, υπερτοπικής ή ακόμα κι εθνικής εμβέλειας, δηλαδή δείκτες όπως, για παράδειγμα, η ενδυνάμωση των πολιτών για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, η αντιμετώπιση του κοινωνικού κόστους των ορυκτών καυσίμων ή η κοινωνική αποδοχή των έργων ΑΠΕ, οι θετικές αλλαγές που επιφέρουν τελικά οι ενεργειακές κοινότητες είναι περιορισμένες.
- Μέσα από τα εργαστήρια τα μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων εντόπισαν σημεία προς βελτίωση και δήλωσαν το ενδιαφέρον τους να εργαστούν για την αύξηση του αντίκτυπου τους αναφορικά με συγκεκριμένους δείκτες, π.χ. συμπερίληψη, εξοικονόμηση ενέργειας, κοινωνική αποδοχή έργων ΑΠΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις είχαν ήδη κινητοποιηθεί με πρωτόλειες δράσεις που, όμως, απαιτούν έναν μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα μέχρις ότου αποφέρουν αποτελέσματα: εσωτερικές συζητήσεις, δημιουργία ομάδων εργασίας, εκπαιδεύσεις κ.λπ. Είναι αξιοσημείωτο πως τα παραπάνω πραγματοποιούνται κατά κύριο λόγο χάρη στην εθελοντική προσφορά των μελών, καθώς οι έμμισθες θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες. Κατά συνέπεια η πρόβλεψη επιδοτούμενων θέσεων εργασίας θα συνέβαλλε θετικά στην ωρίμανση των ενεργειακών κοινοτήτων και πιο συγκεκριμένα θα διευκόλυνε την υλοποίηση δράσεων αλλά και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων τους από τις ίδιες τις ενεργειακές κοινότητες.
- Διαπιστώθηκε η αρνητική επίδραση εξωγενών παραγόντων στον αντίκτυπο των ενεργειακών κοινοτήτων, ιδιαιτέρως στη μακροκλίμακα, παρά το γεγονός πως σε τοπικό επίπεδο σημειώθηκαν ικανοποιητικά, μετρήσιμα αποτελέσματα. Ενδεικτικά αναφέρονται: οι συχνές αλλαγές και καθυστερήσεις επί του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου, το ζήτημα του κορεσμένου ηλεκτρικού χώρου, η απουσία πρόσβασης σε δανεισμό, ο αποκλεισμός των ενεργειακών κοινοτήτων από πολιτικές που θα «ξεκλείδωναν» νέα πεδία δραστηριοποίησης, π.χ. προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας. Τα παραπάνω δυσχεραίνουν την αύξηση της επιρροής τους στον τομέα της ενέργειας, που χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό και υψηλό βαθμό ρύθμισης.
- Οι ενεργειακές κοινότητες αποτελούν πολύτιμους συμμάχους της κεντρικής διοίκησης αλλά και των τοπικών αρχών για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση καινοτόμων ενεργειακών και κοινωνικών πολιτικών, π.χ. για τη θωράκιση των πολιτών ενάντια στην ενεργειακή φτώχεια. Η διευκόλυνση των ενεργειακών κοινοτήτων να συμμετέχουν ή να συνδιοργανώνουν διαδικασίες διαβούλευσης και συμμετοχικές δράσεις σε τοπικό επίπεδο θα μπορούσε, επιπρόσθετα, να αυξήσει την κοινωνική αποδοχή των πολιτικών αυτών. Ωστόσο, είναι κρίσιμο να αναγνωριστεί ο ρόλος τους ως συμπληρωματικός, καθώς δεν μπορούν ούτε θα έπρεπε να υποκαταστήσουν το κράτος πρόνοιας.
- Αναφορικά με την ίδια την αποτύπωση του αντίκτυπου των ενεργειακών κοινοτήτων, διαπιστώθηκε από τη μια μετριοπάθεια των μελών κι από την άλλη δυσχέρεια στην παρακολούθηση και αξιολόγηση δράσεων που υλοποιούνται κυρίως εκτός

συγκεκριμένου πλαισίου, π.χ. με τελικούς αποδέκτες την ευρύτερη κοινότητα ή άτομα-μη μέλη. Αυτό οφείλεται κυρίως στην έλλειψη πόρων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση των αλλαγών που επιφέρουν οι ενεργειακές κοινότητες με τα έργα τους στην ευρύτερη κοινότητα. Καθοριστικό ρόλο ως προς αυτό θα μπορούσε να παίξει η ΔΕΣΜΗ ενεργειακών κοινοτήτων μέσα από την κινητοποίηση των μελών της και την άντληση και ανάλυση δεδομένων με στόχο την συστηματική παρουσίαση της εξέλιξης του πεδίου, π.χ. μέσω της έκδοσης ετήσιας αναφοράς που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σε δράσεις συνηγορίας.

Προτάσεις πολιτικής για την ενίσχυση των ενεργειακών κοινοτήτων

Για την περαιτέρω ενίσχυση του θεσμού των ενεργειακών κοινοτήτων και κατ' επέκταση και του κοινωνικού τους αντίκτυπου χρειάζεται καταρχάς να ενεργοποιηθεί η διαδικασία της ετήσιας αξιολόγησης των εμποδίων που αντιμετωπίζουν σε θεσμικό και ρυθμιστικό επίπεδο, ως ένα πρώτο απαραίτητο βήμα για την άρση των τελευταίων, όπως ορίζουν οι ευρωπαϊκές οδηγίες και η κείμενη εθνική νομοθεσία.

Σημαντική ώθηση στον θεσμό θα έδινε η σύσταση ειδικής υπηρεσίας με στόχο την ενημέρωση φορέων που συνδιαλέγονται με ενεργειακές κοινότητες και την κατάρτιση του προσωπικού τους, όπως τα τοπικά παραρτήματα επιμελητηρίων και ΔΥΟ, οι ΟΤΑ, ο ΔΕΔΔΗΕ κ.λπ. Με αυτόν τον τρόπο οι σχετικοί φορείς θα αντιλαμβάνονται καλύτερα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενεργειακών κοινοτήτων όσο και τις νομοθετικές διατάξεις και ρυθμίσεις που διέπουν τη λειτουργία τους. Κατ' επέκταση θα είναι σε θέση να παρέχουν κατάλληλη υποστήριξη διευκολύνοντας τις ενεργειακές κοινότητες στα διάφορα στάδια ανάπτυξής τους.

Επιπρόσθετα, απαιτούνται στοχευμένες πολιτικές και στρατηγικές που θα υποστηρίξουν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων από ενεργειακές κοινότητες:

- στην παραγωγή καθαρής ενέργειας με έμφαση στην αυτοπαραγωγή,
- σε νέα πεδία, όπως η εξοικονόμηση, η ενεργειακή ευελιξία, η ηλεκτροκίνηση κ.λπ.,
- στην εκπαίδευση γύρω από κοινωνικές προκλήσεις και την αντιμετώπισή τους, π.χ. προστασία καταναλωτών, μετριασμός ενεργειακής φτώχειας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής με θετικά αποτελέσματα στις παραπάνω κατευθύνσεις. Επιπρόσθετα, καταγράφονται οι δείκτες του κοινωνικού αντίκτυπου που δύναται να επηρεαστούν θετικά.

Δείκτες που ικανοποιούνται	Προτάσεις πολιτικής
4 7 10 11 12 13 18 19 20 22	Υποστήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων για την υλοποίηση έργων καταπολέμησης ενεργειακής φτώχειας (π.χ. έργα συμψηφισμού, στελέχωση Υπηρεσιών-Μίας-Στάσης και παροχή συμβουλευτικής σε συνεργασία με Δήμους και άλλους φορείς).
1 3 5 16 21	Δημιουργία ενός μόνιμου εγγυοδοτικού μηχανισμού με στόχο τη δημιουργία «πράσινων» δανείων (χαμηλών/μηδενικών επιτοκίων) από διαφορετικές τράπεζες, συνεταιριστικές και μη.
1 3 9 12 13 20 21	Μόχλευση πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Κοινωνικό Ταμείο για το Κλίμα. Δημιουργία ειδικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, ώστε οι ενεργειακές κοινότητες να ασχοληθούν περαιτέρω με έργα εξοικονόμησης, ενεργειακής αποδοτικότητας και με ανακαινίσεις κτιρίων.
14 10 2 7 8	Μόχλευση των αναξιοποίητων, δεσμευμένων πόρων για δράσεις υποστήριξης ενεργειακών κοινοτήτων στις περιοχές Δίκαιης Μετάβασης. Θέσπιση ειδικών προγραμμάτων στήριξης έργων αυτοπαραγωγής με αποθήκευση, ώστε να αντιμετωπιστεί παράλληλα το ζήτημα πρόσβασης στον ηλεκτρικό χώρο.
2 9 13 11	Σχεδιασμός ειδικών κινήτρων και χρηματοδοτικών εργαλείων για την υλοποίηση καινοτόμων έργων και υπηρεσιών όπως: ενεργειακή ευελιξία (αποθήκευση, implicit & explicit demand-response), ηλεκτροκίνηση και διαμοιρασμός ηλεκτρικών οχημάτων, προμήθεια ενέργειας, τηλεθέρμανση. Ενθάρρυνση της περαιτέρω δραστηριοποίησης των ενεργειακών κοινοτήτων σε αιολικά έργα, έργα βιομάζας και βιοαερίου καθώς και αγρο-φωτοβολταϊκών.
18 15 10	Ακολουθώντας τα πρότυπα ευρωπαϊκών χωρών όπως η Ολλανδία και το Βέλγιο, θα μπορούσαμε να θεσπίσουμε μια οριζόντια ρήτρα (π.χ. 15%-20%) συμμετοχής τοπικών κοινωνιών σε όλα τα έργα ΑΠΕ στη χώρα. Επιπλέον, ακολουθώντας τις οδηγίες της Επιτροπής ³⁵ , η χάραξη του νέου χωροταξικού για τις ΑΠΕ και δη των «Περιοχών Επιτάχυνσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας» οφείλει να λάβει υπόψη τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών και ενεργειακών κοινοτήτων.

35. European Commission. Commission Staff Working Document on the Development of Energy Communities. 2024, https://energy.ec.europa.eu/document/download/af3927a5-3b82-42f0-8954-7b9fdc567e43_en.

4 20	Η αδειοδότηση και υλοποίηση μικρομεσαίων έργων (συλλογικής) ιδιο-κατανάλωσης οφείλει να απλοποιηθεί και να επιταχυνθεί περαιτέρω ³⁶ . Η πρόσβαση όλων των πολιτών, Δήμων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τοπικά παραγόμενα, καθαρή, φθηνή ενέργεια οφείλει να καταστεί εθνική προτεραιότητα.
5 3 7 8 9	Ενθάρρυνση συμμετοχής των ενεργειακών κοινοτήτων σε δημόσια προγράμματα εξοικονόμησης (π.χ. «Εξοικονομώ-Αυτονομώ», «Αλλαγή-Ανακύκλωση Συσκευών»), ώστε μέσω της μαζικής προμήθειας να επιτυγχάνονται καλύτερες τιμές για τα μέλη των κοινοτήτων.
15	Η ΔΕΣΜΗ Ενεργειακών Κοινοτήτων, ως ο πανελλαδικός φορέας εκπροσώπησής τους, έχει ήδη προβεί σε πολλαπλές δράσεις πολιτικής συνηγορίας, συγκεντρώνοντας πολύτιμη εμπειρία από το πεδίο σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ενεργειακές κοινότητες. Στα πρότυπα πετυχημένων παραδειγμάτων από το εξωτερικό θα πρέπει να αποτελέσει στρατηγικό εταίρο στη χάραξη κάθε νέας πολιτικής που αφορά τις ενεργειακές κοινότητες στην Ελλάδα.
22	Χώρες όπως η Ισπανία επιβραβεύουν ενεργειακές κοινότητες οι οποίες εφαρμόζουν Στρατηγικές Έμφυλης Ισότητας, πριμοδοτώντας τις σε προσκλήσεις δημόσιας χρηματοδότησης ³⁷ . Μια αντίστοιχη προσέγγιση θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στην Ελλάδα.
16	Σχεδιασμός και υλοποίηση ειδικών προγραμμάτων και κινήτρων για: - Την ενίσχυση δράσεων δικτύωσης μεταξύ ενεργειακών κοινοτήτων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. - Την ενίσχυση δράσεων δικτύωσης μεταξύ ενεργειακών κοινοτήτων και ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, παρόχων υπηρεσιών, επιχειρήσεων και φορέων της αγοράς ενέργειας, ΟΤΑ, περιβαλλοντικών οργανώσεων και φορέων της κοινωνίας των πολιτών. - Την ενίσχυση σύστασης και λειτουργίας τοπικών και εθνικών ενώσεων και ομοσπονδιών ενεργειακών κοινοτήτων.
19	Χρηματοδότηση ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων κατάρτισης τόσο για τα μέλη των ενεργειακών κοινοτήτων όσο και για άτομα που εμπλέκονται στη διαχείρισή τους.

Πίνακας 4: Προτάσεις πολιτικής και δείκτες κοινωνικού αντικτύπου που δύναται να επηρεαστούν θετικά

36. Άρθρο 16(δ)(2) της Αναθεωρημένης Οδηγίας για τις ΑΠΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση. Οδηγία (ΕΕ) 2023/2413 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Οκτωβρίου 2023 για την Ενεργειακή Απόδοση. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L 202, 2023, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302413.

37. European Institute for Gender Equality (EIGE). Good Practices on Gender Mainstreaming in the European Green Deal: Towards a More Gender-Equal and Greener Europe. Publications Office of the European Union, 2023, https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/good-practices-gender-mainstreaming-european-green-deal-towards-more-gender-equal-and-greener-europe?language_content_entity=en.

04

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η έρευνα ανέδειξε ένα έντονο αίσθημα κοινοτικής υπερηφάνειας και αισιοδοξίας που εκφράστηκε μέσω της συλλογικής προσπάθειας για ένα πιο βιώσιμο μέλλον. Παρά το γεγονός ότι ο θεσμός των ενεργειακών κοινοτήτων είναι νέος και δεν έχει υποστηριχθεί επαρκώς, ο αντίκτυπος που ήδη καταγράφεται είναι σημαντικός. Εξίσου σημαντικό είναι οι ίδιες οι ενεργειακές κοινότητες εσωτερικά να αρχίσουν να θέτουν πιο σαφείς ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους σε ό,τι αφορά τον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο που επιθυμούν να επιτύχουν και να εφαρμόζουν κατάλληλες μεθόδους και εργαλεία μέτρησης και αξιολόγησης.

Το δημοκρατικό μοντέλο διακυβέρνησης των αυθεντικών ενεργειακών κοινοτήτων, η ανοιχτότητα που τις διακατέχει, η πολύπλευρη σχέση με τις τοπικές κοινωνίες των οποίων αποτελούν οργανικά τμήματα, η έμφαση στην ενίσχυση της ευημερίας χρησιμοποιώντας το κέρδος ως μέσο και όχι ως αυτοσκοπό αποτελούν μερικά από τα στοιχεία που καθιστούν τον θεσμό τον πλέον κατάλληλο για τον εκδημοκρατισμό του ενεργειακού συστήματος. Υποστηρίζοντας ή συμμετέχοντας, λοιπόν, σε ανοιχτές, αυθεντικές και ευρείας βάσης ενεργειακές κοινότητες το ενεργειακό σύστημα μπορεί να γίνει πιο δημοκρατικό, συμπεριληπτικό και βιώσιμο, ενώ οι τοπικές κοινωνίες πιο ανθεκτικές.

